

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES
PRILOGA:

»POGOVORI 63«

Sobota, 16. novembra 1963
št. 45, leto XXI

RAZMIŠLJANJA OB OSNUTKU STATUTA TOVARNE SANITETNEGA MATERIALA DOMŽALE

SEDANJOST IN PRIHODNOST V DVEH ČLENIH OSNUTKA

Pri prebiranju osnutkov statuta posameznih delovnih organizacij se nam nehoté vzbujajo vtiš, da so ponekod ob tem opravilu prezrli nekatera izredno pomembna ustavna načela. Člen 12 nove ustave pravi:

— Vsakemu delovnemu človeku v delovni organizaciji gre v skladu z načelom delitve po delu osebni dohodek, ki ustreza uspehom njegovega dela in dela delovne enote ter uspehom delovne organizacije kot celote.

Ta člen sicer načelno, toda hkrati zelo konkretno zavezuje delovne organizacije, kakšna naj bodo načela delitve. Temu nasprotno pa lahko v nekaterih osnutkih statuta preberemo posplošene deklarativne določbe o oblikovanju in delitvi sredstev. V nekaterih osnutkih na primer piše:

— Podjetje določi s skrbnostjo dobrega gospodarja osnove in merila za delitve čistega dohodka s pravilnikom o delitvi čistega dohodka;

— sredstva, namenjena za osebne dohodke in druge potrebe, morajo biti v skladu z uspehom gospodarjenja in prizadevanjem kolektiva;

— kolektiv opravlja delitve po načelu delitve po delu. V ta namen izdela centralni delavski svet pravilnik o delitvi čistega in osebne dohodka.

Iz takšnih posplošenih in deklarativnih določb v osnutkih statuta ni mogoče razbrati, kakšna so načela za oblikovanje in delitve čistega in osebne dohodka in tudi ni mogoče razbrati ali mislijo v perspektivi kaj spremeniti na tem področju.

Osebni dohodek posameznika se ne oblikuje samo od odvisnosti, kolikšna sredstva izločijo v delovni organizaciji pri delitvi čistega dohodka za osebne dohodke, temveč tudi od tega, na osnovi kakšnih rezultatov doseže delovna organizacija dohodek oziroma čisti dohodek. To pomeni, da bi veljalo ugotavljati tudi, ob kolikšnih stroških, kakšnem izkoriščanju osnovnih in obratnih sredstev, večji ali manjši porabi materiala in podobno, nastaja dohodek v posameznih delih delovne organizacije. Odločitev o odnosih v delitvi ni mogoče sprejemati od primera do primera ob vsaki konkretni delitvi čistega dohodka. Toda prav je, da so odnosi načeloma vnaprej določeni, da so merila objektivizirana, tako da lahko vsak delavec ve vnaprej, od česa vse je odvisen njegov osebni dohodek, da se nenehno zaveda vzročne zveze med rezultati njegovega, to je individualnega dela in uspeha dela delovne enote ter delovne organizacije kot celote. To pomeni, da velja delitev v delovni

organizaciji opredeliti v statutu tako, da se bo tako z delitvijo čistega kot osebne dohodka razvijal interes delavcev za to, da čimbolj smotno izkoriščajo delovna orodja, stroje, pogonsko energijo itd. v procesu dela in proizvodnje, da s tem povečujejo dohodek svoje delovne enote kot tudi dohodek delovne organizacije kot celote.

Ob prebiranju osnutka statuta tovarne sanitetnega materiala Domžale, smo prišli do prepričanja, da so se v tej delovni organizaciji odločili za to drugo, najustreznejšo rešitev, in sicer v tem smislu, da bo delitev sredstev v čim tesnejši zvezi z oblikovanjem sredstev v posameznih delih delovne organizacije.

V poglavju »Ugotavljanje in delitev čistega dohodka in osebni dohodki« so v enem izmed členov zapisali:

— Čisti dohodek se ugotavlja za gospodarsko organizacijo kot celoto.

S tem določilom statuta so opredelili sedanje stanje. Toda niso ostali samo pri tem. Naslednji člen namreč zavezuje

organe samoupravljanja, strokovne službe, upravno operativna vodstva itd., kaj je treba v prihodnosti spremeniti. Rečeno je namreč:

— Za to, da se doseže večja zainteresiranost sodelavcev, je treba stremeti, da se v roku dveh let preide na ugotavljanje čistega dohodka po delovnih enotah.

Višina čistega dohodka, namenjenega za osebne dohodke, pa je po določbah osnutka statuta odvisna od

— dosežene količinske proizvodnje,

— od znižanja lastne cene in

— od fakturirane oziroma plačane realizacije.

Odločitev tovarne sanitetnega materiala, zapisana v osnutku statuta, daje slutiti, da bodo v obdobju dveh let z notranji merili in kriteriji jasno določili osnove za udeležbo delovne enote pri delitvi dohodka, delovne organizacije. Ob tem bodo nedvomno prispevek delovne enote pri ustvarjanju dohodka obravnavali kompleksno, to je z vidika vseh činiteljev proizvodnje (stroškov, večje ali manjše izkoriščenosti osnovnih ali obratnih sredstev, kvalitete izdelkov, realizacije itd.). S tem bodo omogočili, da s sredstvi, ki jih dobi delovna enota kot delež iz dohodka delovne organizacije, delavci res samostojno razpolagajo v skladu z uspehi indivi-

dualnega in kolektivnega dela. Hkrati ob tem bodo dobili organi upravljanja na ravni delovnih enot nujno potrebno materialno osnovo in njihove pristojnosti najbrž ne bodo več tako deklarativne kot jih za sedanost obravnavajo posamezni člani osnutka statuta. Posamezni člani, ki govorijo o pristojnosti delavskih svetov delovnih enot namreč govorijo, da delavski svet delovne enote

— daje predloge o obračunu svoje enote in o razdelitvi doseženih osebnih dohodkov,

— ukinitvi delovnih mest,

— odgovarja za redno in pravilno vzdrževanje osnovnih sredstev,

— skrbi za dobre tovariške odnose in disciplino v enoti itd.

Osnutek statuta tovarne sanitetnega materiala Domžale se torej bistveno razlikuje od nekaterih drugih, in sicer v tem, da sicer uzakonjuje sedanje stanje pri oblikovanju in delitvi sredstev, hkrati pa nakazuje tudi perspektivne rešitve, zavezuje tako samoupravne organe kot strokovne službe, kaj morajo storiti v obdobju dveh let, da bo delitev po delu ne samo deklarativno, temveč dejansko uveljavljena, da bo ustvarjanje in delitev sredstev v tesni odvisnosti od vseh činiteljev proizvodnje in dela.

PETER DORNIK

NAGRAJEVANJE NA POL POTI

cu znatno nižje cene. Naš kolektiv je v težavah. Zato ker izvažamo, nismo v ničemer na boljšem, le veliko več truda in skrbi imamo.

— Inženir je z znanjem in prizadevnostjo tako organiziral delo v obratu, da je postal njegov obrat vzor ne samo v državi, ampak celo v Evropi. V državi so edini, v svetu pa eni redkih, ki ustvarjajo v tej fazi dela celo dobiček. Čeprav je on »mednarodna avtoriteta«, njegov dohodek ni višji od dohodka povprečnega, celo podpovprečnega slovenskega direktorja. Inženir pa pozna prijatelje v Ljubljani, ki sede po pisarnah, nekaj izračunavajo in prebirajo tujo strokovno literaturo. Na svojem delovnem mestu imajo samo za spoznanje manjše dohodke kot on, če pa upoštevamo, da nekaj teh idej, ki jih med službenim časom izbrskajo v tuji literaturi, prodajo tudi drugam, pa so ti prijatelji z dohodkom na boljšem.

— V podjetju so razpravljali o prehodu na 42-urni delovni teden in strokovnjaki niso kazali posebnega navdušenja za to pridobitev, niti niso dajali tehničnih predlogov, kaj bi lahko z boljšo organizacijo pridobili in tako nadoknadili izgubo pri času. Po seji pa so se dobili v kavarni in pri črni kavi ugotovili, da jim bo prosti čas sicer prav prišel, toda ravno oni bodo imeli veliko več truda ob enakih dohodkih.

— Analitik v računovodstvu velikega podjetja se poti nad delom. Se domov nosi gradivo in včasih dela pozno v noč. Njegov kolega se je zaposlil v majhnem podjetju, kjer ima malo dela, a ne veliko manjše dohodek. Honorarno pa hodi nadzirat računovodstvo v dveh delovnih organizacijah in ima zato večje dohodke od prizadevnega analitika.

— Direktorji podjetij, velikih ali majhnih, zelo rentabilnih in tistih, ki so na robu propada, dobro in slabo organiziranih, večina njih ima dohodke med 80.000 do 110.000 dinarjev. Važen ni uspeh dela, važno je, da si direktor.

Po vsem tem pa včasih tožimo, da v naših delovnih organizacijah ni vse kot bi moralo biti, da interes pri proizvajalcih narašča, da bi radi bolje gospodarili, toda veliko pobud obvisi v zraku in niso realizirane. Veliko pišemo in govorimo o nagrajevanju po delu. Veliko uspehov, ki smo jih dosegli v gospodarstvu, velja pripisati nepopolnim, še ne do kraja izdelanim, toda že uveljavljenim načelom nagrajevanja po delu.

Kaj nas potem še ovira, da ne gremo vztrajno po tej poti naprej?

ZAPISEK S SEJE OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA KOPER

ZA CENEJŠO IN HITREJŠO GRADNJO

Okrajni sindikalni svet Koper je na svoji seji razpravljal o problemih stanovanjske gradnje v okraju in ob tem zavzel nekatera stališča, ki osvetljujejo probleme in nakazujejo rešitve v tem perečem socialnem problemu.

Težave s stanovanji so nujen spremeljevalec industrijskega razvoja. Pomanjkanje stanovanj pa je toliko večje in težje rešljivo, kadar se na doslej nerazvitem industrijskem področju naglo razvija industrija, ki nima neposrednega zaledja v vaškem prebivalstvu. Zato so koprski sindikati, da bi dobili popolnejšo sliko o stanju, potrebah in perspektivah stanovanjske izgradnje, izdelali zelo izčrpno analizo. Iz nje je mogoče razbrati, kako stara stanovanja imajo, kakšne so njihove prostornine, kako napreduje gradnja v odnosu na narodni dohodek, republiko in zvezo, kakšen je interes delavcev za gradnjo hiš, ta pa je tudi dovolj tehtna osnova, da je lahko okrajni svet opozoril na nekatero problemo, ki naj bi jih sindikalne organizacije prikazale občinskim skupščinam in delovnim organizacijam, da bi lahko postopoma omilili stanovanjsko krizo.

Tako so iz podatkov ugotovili, da niso v celoti dosegli niti predvidenih 6% investicij narodnega dohodka, da zelo močno zaostajajo samostojni graditelji (SFRJ 58%, okraj Koper 19%), da so skladi dajali sredstva na posodo pod zelo različnimi pogoji: roki odplačil so se gibali od 10 do 25 let, obrestne mere od 1 do 6%, lastna udeležba pa od 10 do 70%. Iz vsega navedenega je razvidno, da pri stanovanjski gradnji v koprskem okraju marsikaj ni

zadovoljivo, ni na mestu in da bo treba to tudi spremeniti.

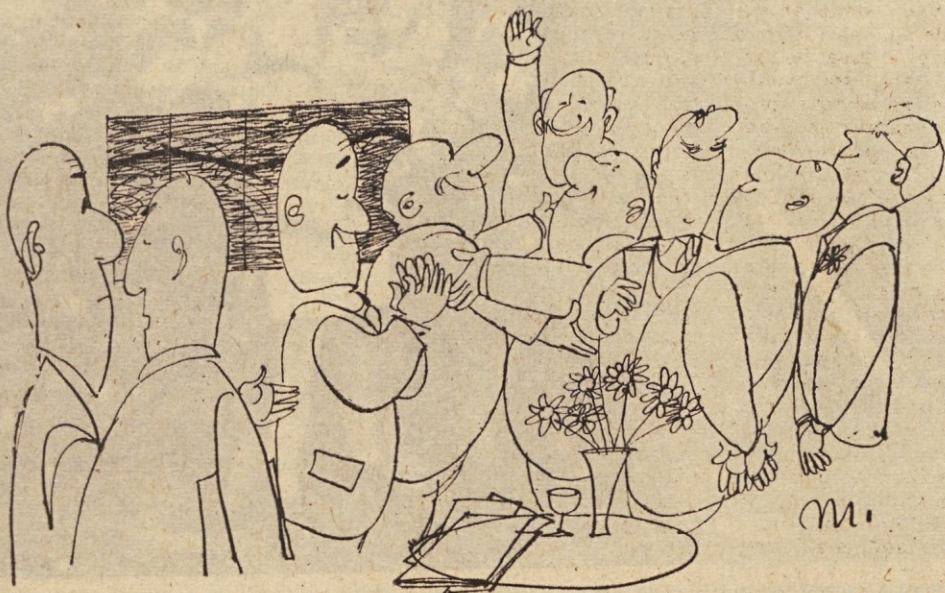
Ugotovili so, da imajo glavna zazidalna področja določena, da pa zanje še nimajo kompletnih rešitev za zazidavo in da zato te posamezne probleme sproti rešujejo ob posameznih gradnjah. Tudi projekti so v mnogih primerih narejeni ad hoc, ni redko, da so dokončni projekti znani šele, ko je stavba že skoraj pod streho. Temu v nasprotju pa so koprski sindikati opozorili na primer v Salaru pri Koprju, kjer po dolgoročnejšem načrtu in po istem projektu že več let gradijo večje število stanovanj. Prav ta stanovanja se tudi odmikajo od dosedanjega slabega povprečja zgrajenih stanovanj po tem, da so predvsem poceni, sodobno opremljena, imajo pa na zunaj isti izgled, nimajo še urejenih trgovin, kar pa bodo v naslednjih letih dopolnili.

Na plenumu so ugotovili, da bi morala gradbena podjetja postati proizvajalci stanovanj za tržišče, da bi morala poslovati po principu tovarn, ki proizvajajo industrijsko blago, ker bi to njih same sililo v drugačno organizacijo kot doslej, ko so gradbena podjetja v bistvu veliki servisi, s precej nestalno delovno silo, kar seveda občutno vpliva na samo gospodarjenje. Na skrb za mehanizacijo, kadre in stalnejše delavce. To bi postopoma tudi pripeljalo do večjih modernih opremljenih pod-

jetij, ki bi gradila na velikih zazidalnih površinah za posamezna mesta in večja industrijska središča, v manjših krajih pa bi se preusmerila na gradnjo stanovanj za tržišče. Takšna gradbena podjetja bi morala imeti zadostna osnovna in obratna sredstva, da bi tako zares lahko postala proizvajalec za tržišče, ga proučevala in se mu prilagajala. S tem bi tudi gradbena podjetja veliko več napravila za ceno, poenostavljeno, koordinirano gradnjo, ki bi iskala najboljše, najbolj ekonomične rešitve, seveda ob upoštevanju sodobnih zahtev stanovanjske gradnje.

Ob tako zastavljenem gradbeništvu bi se pojavljali kot kupci tako delovne organizacije kakor tudi posamezniki. Seveda pa bi kazalo za posameznike urediti boljše kreditne pogoje, da bi z dolgoročnejšim odplačevanjem vračali sredstva za svoja stanovanja. Na povečan interes posameznikov za nakup stanovanj naj bi vplivale tudi ekonomske najemnine. Toda ker je že dosedanja reforma povečala stanarine, ki predstavljajo sedaj od 5 do 6% dohodkov povprečne delavske družine, kar se ujema z evropskim povprečjem, bi težko zahtevali še kaj več. Prav zaradi tega se plenum okrajnega sindikalnega sveta ni jasneje in dokončno opredelil za povečanje stanarine z revalorizacijo ter skrajšanjem amortizacijske dobe: na primer na 65 let. Povedali pa so, da bi le tak ukrep omogočil:

■ da se stanarine bolj približajo anuitetam za kredit za lastno stanovanje, ki bi s tem postalo bolj zaželeno in iskano, (Nadaljevanje na 2. strani)

Proslava uspeha

— Zvedeli so, da so pri enem izmed sosedov napravili še manj
Karikatura: MILAN MAVER

Toliko različnih računov, kolikor je računarjev

V razpravi o tem, kako vključevati gibanje realnih osebnih dohodkov z delovno storilnostjo — ki traja že precej časa — se je izoblikovalo več različnih mnenj. Naj omenim samo dve, najpomembnejši.

Nekateri sodijo, da bi morali osebni dohodki vedno za nekaj odstotkov zaostajati za porastom proizvodnosti dela, oziroma, da bi morali skladni rasti hitreje kot storilnost, kajti le tako bi po njihovem mnenju zagotovili skladen in pospešen razvoj gospodarstva na višji ravni. Ti so v manjšini, toda njihovih težajev ne kaže podcenjevati.

Drugi pa menijo, da bi morali osebni dohodki v sedanjih razmerah rasti skladno z rastjo delovne storilnosti. Tako bi dosegli isti cilj, toda veliko hitreje, kajti le sistem paralelnega dvigovanja realnih osebnih dohodkov z rastjo proizvodnosti dela zagotavlja pravočasnejšo delitev po delu. Takšno oblikovanje in delitev osebnih dohodkov spodbuja maksimalno ekonomsko zainteresiranost proizvajalcev, ker odpira stalno in široko perspektivo za povečanje osebnih prejemkov in hkrati tudi skladov delovni organizacija, seveda vzporedno z rastjo delovne storilnosti.

Zagovorniki tega mnenja so v večini. Toda, ko bi ga bilo treba uveljavljati v praksi, se znajdejo pred oviro, ki je kljub dobri volji ne morejo odstraniti. Gre namreč za to, da številni organi, ustanove in družbene organizacije, vsaka po svoje in na svoj način izračunavajo stopnjo porasta storilnosti, še bolj različni pa so pogledi na izračunavanje povečevanja realnih osebnih dohodkov.

Letošnje analize družbenega knjigovodstva na primer kažejo, da realni osebni dohodki naraščajo hitreje kot proizvodnost dela. Zato nekateri trdijo, da bi morali zavreti porast osebnih dohodkov.

Zvezni sekretariat za delo je napravil svojo analizo, po kateri so se letošnji osebni dohodki realno dvigovali v skladu s povečanjem proizvodnosti dela. Po njihovih podatkih so se osebni dohodki povečali v prvih osmih mesecih letošnjega leta za 8%, približno za toliko odstotkov pa se je povečala tudi produktivnost. Korekture torej niso potrebne. Le v nekaterih gospodarskih organizacijah ni tako vsleden odnos kot so značilni za gibanje osebnih dohodkov v celoti.

Iz podatkov, ki jih je zbral Centralni svet Zveze sindikatov pa je razvidno, da je produktivnost dela porasla letos za 12%, medtem ko so realni osebni dohodki večji za 8%. Analize sindikatov opozarjajo, da osebni dohodki v številnih delovnih organizacijah in tudi gospodarskih panogah zaostajajo za povečanjem proizvodnosti, oziroma celo stagnirajo.

O tem problemu je govoril tudi Svetozar Vukmanovič-Tempo, predsednik Centralnega sveta ZSJ, na nedavnem kongresu Sindikata delavcev v kmetijstvu, prehranski in tobačni industriji Jugoslavije. Zavzel se je za dosledno spoštovanje načela o skladnem porastu realnih osebnih dohodkov z gibanjem storilnosti, hkrati pa pozval vse zainteresirane činitele, da bi se skupno dogovorili, kako in kaj je treba evidentirati v naših gospodarskih in družbenih gibanjih, da bi bila ocena resničnega stanja točna.

Nekaj dni kasneje pa se je sestel Odbor za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta, ki se je strinjal z ocenami Zveznega sekretariata za delo, češ da so osebni dohodki v povprečju skladni s produktivnostjo.

Ta nesoglasja pričajo, da je dogovor o tem, kako evidentirati gibanje proizvodnosti in realnih osebnih dohodkov, nujno potreben. Ne samo zato, ker različni izračuni, koliko naredimo in kakšen je naš standard, povzročajo zmedo v prizadevanju, da bi delili po delu in zavirajo povečevanje ekonomske zainteresiranosti proizvajalcev, ampak tudi zato, ker onemogočajo skladen razvoj gospodarstva.

JANEZ VOLJČ

Centri za socialno delo

V naslednjem sestavku bomo skušali povzeti poglobljene vzroke, zakaj je v treh letih zaživelo le 11 občinskih centrov za socialno delo. Zakaj še vedno 51 občin v Sloveniji nima centrov kljub priporočilu Zvezne ljudske skupščine pred tremi leti, ki med drugim pravi: »Dinamičen razvoj družbe, urbanizacija in hitro spreminjanje strukture prebivalstva, čedalje širše vključevanje žensk v družbeni proces proizvodnje, ter zaradi tega spremembe v družinah, so rodili in še porajajo nova socialna vprašanja, ki zahtevajo tako posameznike kot družine. Ta vprašanja, poleg neresenih, ki smo jih poedevali po stari družbi, terjajo vsestransko proučevanje in preventivne ukrepe, kompleksne prijeme za njihovo reševanje in iskanje vsakodnevnih rešitev in oblik varstva poleg gmočne pomoči, ki naj na najprimernejši način zadosti potrebam posameznikov, družin in ostalih kategorij prebivalstva.«

»Kjerkoli povprašam, zakaj še niso ustanovili centra za socialno delo,« je potožil kolega, ki tudi piše o teh stvareh, »mi pravijo, da se vse zatakne pri finančnih. Denarja ni, čeprav bi center potrebovali.«

Na Republiškem sekretariatu za socialno varstvo menijo, da je vzrok zastoj pri ustanavljanju centrov pomanjkanje strokovno usposobljenih ljudi. Če bi imeli ljudi, ki bi naredili konkretne programe, bi tudi denar imeli.

V že obstoječih centrih pa pravijo: Za svoje delo smo nagrajevani po pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov. Vendar so sredstva, ki jih dobimo od občine, pičila in zato plače nizke.

Torej: denarja ni, ker ni programov in ugotovljenih potreb. Tega pa ni, ker ni strokovnjakov, in končno, ljudi ni, ker so nizki osebni dohodki.

Prav gotovo je ustanovitev centra stvar občinske skupščine. Konkretneje: narekovala ga bo potreba po strokovni službi, ki naj pomaga, da bodo skupščina in njeni organi pravilno vodili in usmerjali socialno delo na svojem področju. Torej mora socialno varstvena dejavnost, ki predstavlja vreden faktor v skrbi za človeka, dobiti materialno osnovo, ki naj se realizira v proračunskih sredstvih in skladih socialnega varstva v občini.

V odločbah občin, kjer so centri za socialno delo že usta-

novljeni, so za njihovo poslovanje zagotovljena sredstva iz proračuna ali iz sklada za socialno varstvo občine (kjer tega imajo). Večinoma od tod dobljena sredstva zadostujejo centrom le za osebne in materialne izdatke. Tako dobivajo le manjši del sredstev, ki so v občini vsako leto namenjena za potrebe socialnega varstva, v najboljšem primeru le četrtino. Letos na primer participira na občinskih sredstvih, ki so namenjena za socialno varstvo, center za socialno delo v Celju le s 7,3%, v Kranju s 16,6%, v Novi Gorici z 8,76%, v Novem mestu s 25%, v Trbovljah z 11,9%.

Eden od vzrokov, da centri ne dobivajo več sredstev za svojo dejavnost, je tudi v tem, da jim občinske skupščine niso prepustile upravnih postopkov. Tako ne morejo razpolagati s precejšnjim delom sredstev za potrebe socialnega varstva, kot so plačevanje oskrbnih dni v zavodih za mladino in odrasle, za družbeno denarno pomoč in za druge izdatke socialnega varstva.

Če bi centri prevzeli tudi upravne postopke za področja socialnega varstva (kar naj bi zagotovili občinski statuti ali pa pooblastila občinskih skupščin) in dobivali za to dejavnost sredstva, bi jih lahko veliko smotrneje razporedili. Ne samo to, sčasoma bi odvisna sredstva za kurativno dejavnost lahko porabili za preventivo. Veliko bolj efektivno je namreč, da razporejajo sredstva tisti, ki obenem tudi ugotavljajo vzroke, zaradi katerih je treba dati denar, in te vzroke skušajo sanirati.

Centru za socialno delo občine Ljubljana-Center je na primer občinska skupščina prepustila vse upravne postopke s področja socialnega varstva. Za to pa tudi sredstva iz sklada za socialno varstvo, ki jih center črpa v 80% za kurativno dejavnost, 10% dobi za preventivno analitsko delo in 10% za naloge, ki jih je opravil po programu.

Najprimerneje je torej, da se financiranje dejavnosti centra za socialno delo pogodbeno uredi z občinsko skupščino. Center naj tako opravlja delo po letnem programu, preko sveta za socialno varstvo pa vsklajuje potrebe in možnosti občine.

Vendar pa proračun občine ali sredstva iz sklada za socialno varstvo niso in ne morejo biti edini vir dohodkov centra. Centri, ki so se orientirali le na

ta vir dohodkov, nepravilno tožijo, da imajo premalo denarja, da je dodeljevanje sredstev za osebne dohodke togo, da so le-ti nizki itd.

Če izhajamo iz nalog, ki jih ima center za socialno delo:

1. analizirati socialna vprašanja v komuni,
2. odkrivati njihove vzroke,
3. predlagati ukrepe za reševanje,

4. koordinirati delo in sodelovati z vsemi v občini, ki se že ali bi se morali ukvarjati z reševanjem socialne politike,
5. sodelovati z ustreznimi družbenimi in strokovnimi službami pri pripravljanju programov za razvoj socialnega dela v komuni — potem moramo povzeti, da se obravnavanje socialnih problemov prenaša v krajevne skupnosti, na družbene in v delovne organizacije, skratka tja, kjer človek živi in dela.

In če ob tem naštejemo samo nekaj problemov, s katerimi bi se morali ukvarjati strokovnjaki v centrih: prilagoditev na delovnem mestu in v novem okolju, stanovanjske stiske, oddaljenost od delovnega mesta in prevozi, težave, ki jih ustvarja zaposlitev žena — mater itd., potem smo že našli poglobljeno torišče dela — poglobljeno sodelovanje z delovnimi organizacijami.

S tem pa smo odprli tudi možnost pogodbenega financiranja na osnovi analiz in programov, bodisi s strani zainteresiranih delovnih organizacij, bodisi iz skladov, ki so namenjeni za preventivno zdravstveno ali socialno varstvo občanov.

Tako so v končni konsekvenci le potrebni strokovno usposobljeni ljudje, ki bodo kos vedno bolj zahtevnim nalogam strokovne službe. Kajti ta se ne more več omejiti le na reševanje problemov posameznikov, temveč mora proučevati in iskati načine za reševanje problemov določenih kategorij prebivalstva. Skratka, potrebni so družbeno-politično razgledani strokovnjaki, če hočemo, da bodo centri za socialno delo »shodili«.

Niso potrebni samo socialni delavci in psihologi v centrih (ki jih mimogrede, povedano imamo, samo izkoristiti jih ne znamo), pač pa je nujno tudi tesno sodelovanje z vsemi, ki se na te stvari razumejo, od zdravstvenih do prosvetnih delavcev in še drugih.

N. LUZAR

Za cenejšo in hitrejšo gradnjo

(Nadaljevanje s 1. strani)

■ da postane stanarina res osnova za dobro gospodarjenje z obstoječimi stanovanji,

■ da postane stanarina res izbor za neposredno reprodukcijo obstoječih stanovanj,

■ da postane stanarina res ekonomski regulator za želje posameznika in jih povezuje z njegovimi ekonomskimi možnostmi.

Na plenumu so v zvezi s sedemletnim planom ugotovili, da bi si morali zastaviti v stanovanjski izgradnji dolgoročne načrte ter da bi morali zgraditi letno vsaj 9 do 10 stanovanj na tisoč prebivalcev. Ob vsem tem pa bi seveda morali upoštevati in izvajati vse ukrepe, ki pomenijo večjo načrtnost, smotrnost in pocenitev gradnje stanovanj. Zato bi morale komune čimprej izdelati urbanistične načrte in določiti lokacije za gradnjo stanovanj in jih oskrbeti z nujnimi komunalnimi uslugami. Posebej so poudarili, da tako obsežnega dela ne more opraviti niti najbolj genialen posameznik. To delo zahteva skupne napore strokovnjakov z najrazličnejših področij gospodarskega in družbenega življenja, širokih rešitev in možnosti vseh družbenih činiteljev, da izrečejo o tem svoje mnenje, vseh družbenih organov upravljanja, da o tem odločajo. Šele tak načrt bi po svojem pomenu daleč presegal sedemletni načrt okraja, saj bi šlo pri tem za rešitve za več naslednjih desetletij. Seveda se pa pripravam takega načrta zoperstavlja individualizem, ki pogosto zanemarja vse standarde in tipizacije, ki išče drage in redke materiale, ki predvideva posebne spomeniške izvedbe, pristope k zgradbam, okraske itd., skratka projekt, ki naj dvigne renome projektanta in mu služi za osebno uveljavljanje, zapostavlja pa širše družbene interese. Zato se je treba taki zamisli in taki praksi odločno zoperstaviti.

Posebno neurejena pa je skrb za stanovanja sezonskih, kmetijskih delavcev, delavcev v manjših organizacijah in »satelitskih« podjetjih, kjer poskrbijo kvečjemu za stanovanje direktorja, s tem pa se vsa stanovanjska gradnja ustavi. Takemu brezupnemu položaju delavcev, ki so nujno potrebni v teh podjetjih, v sedanjih pogojih pa nimajo perspektive, da bi prišli do potrebnih stanovanj, se je treba odločno zoperstaviti in poiskati take rešitve, ki bodo tudi tem delavcem omogočale normalne življenjske pogoje.

Stanovanja so seveda socialni in tudi ekonomski problem. Zato je treba iskati kar najbolj ekonomske rešitve. V marsikateri delovni organizaciji se ne zavedajo, da pomeni gradnja vsakega stanovanja tudi velik izdatek in če hkrati bijejo ostro bitko za racionalizacijo, za večjo produktivnost, za boljše organizacijo dela, kar vse zmanjšuje število zaposlenih in veča sredstva za delitev, da s tem prav tako neposredno bojujejo bitko za rešitev stanovanjskih težav.

Pretekli terek so na polju med Dimičevo in Voljkovo ulico v Ljubljani zasadili prvo lopato za temelje novega poslopja Zavoda za gluhonemu mladino. Prvo lopato je v zemljo zasadil direktor Zavoda Mirko Dremelj, za njim pa bivši direktor, ki je polnih 38 let skrbel za vzgojo gluhone me mladine, Franjo Grm. Dom bo predvidoma dograjen do 1965. leta, nekateri od delci pa bodo gotovi že do konca prihodnjega leta. (Foto M. Sparovec)

Ob prizadevanju delovnih kolektivov, turističnih in drugih družbenih organizacij, smo v Sloveniji povečali zmogljivost počitniških domov v zadnjih šestih letih za 509%. Kljub vsemu pa naša prizadevanja za razvoj domačega turizma, ki še vedno predstavlja 75% celotnega turističnega prometa, v zadnjem času znatno zaostajajo na račun povečane skrbi za porast inozemskega turizma ter nekaterih neresenih problemov. Po oceni prve polovice prejšnjega leta je namreč zdrknilo število nočitev domačih gostov v primerjavi s prejšnjimi leti za 30% navzdol, medtem, ko je letovalo v nekaterih obmorskih letovišnih tudi šestkrat več tujcev kot minula leta. Torej, podatki nedvomno povsem jasno podčrtujejo gornjo trditev.

Sindikati so mnenja, da je eden izmed glavnih vzrokov za takšno stanje neurejen pravni status počitniških domov in objektov, namenjenih oddihu in rekreaciji delovnih ljudi. Pomanjkanje ustreznih novih zakonov v zvezi s počitniškimi domovi pa ne predstavlja le oviro za nadaljnji razvoj domačega turizma, temveč tudi predmet številnih napačnih predlogov s strani posameznikov, ki s svojimi enostranskimi pogledi na razvoj turizma, ovirajo nadaljnjo investicijsko izgradnjo tovrstnih kapacitet. Torej, zastarel sistem administrativnega omejevanja samoupravnih pravic delovnih organizacij do počitniških domov, ki nas tepe in o katerem govorimo že toliko časa, predstavlja še danes temeljno oviro nadaljnjemu razvoju turizma pri nas.

Omenjenim pomanjkljivostim moramo dodati tudi slabo izkoriščanje turističnih kapacitet, namenjenih domačemu turizmu. V letu 1962 smo namreč izkoristili le 41,29%

NA TEMO:

KAJ OVIRA RAZVOJ DOMAČEGA TURIZMA

KJE JE DELEŽ KOMUN?

kapacitet v počitniških domovih, v privatnih sobah in gostiščih pa le 18%. Krivda za tako stanje je brez dvoma v preveliki razdrobljenosti počitniških kapacitet in pa v pomanjkljivem programiranju dopustov, razporeditvi šolskih počitnic in ne dovolj stimulativni obliki nagrajevanja delavcev, zaposlenih v počitniških obratih. Del krivde za tako slabo izkoriščanje kapacitet brez dvoma nosijo tudi ustrezne strokovne službe upravnih organov, turistični biroji in potovalne agencije, ki ne kažejo zanimanja za domače turistično tržišče, in očitajo kolektivom ter sindikalnim organizacijam, da se ukvarjajo z njihovimi posli. Značilen primer nezadostnega obdelovanja tovrstnega področja turizma je v sami propagandi. V Sloveniji ni izdala nobena turistična agencija prospekta ali kake druge publikacije o turističnih objektih, ki so namenjeni domačemu turizmu. Edino tovrstno edicijo (»Moj oddih«) je izdala Stalna konferenca za oddih in rekreacijo pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije.

Tudi trditve, da je domači turizem nepomemben in da ne daje potrebne ekonomske učinka, ni povsem na mestu. Resnica je prav nasprotna. Kapacitete, ki so izgrajene iz sredstev gospodarskih organizacij in predstavljajo prenesene investicije iz industrijsko razvitih komun v nerazvite komune, so brez dvoma pomembne. Ze samo obratovanje teh domov daje komunam nov vir dohodkov. In ob zagotovitvi pristojnih cen v obratih, ki so namenjeni domačemu delovnemu človeku, je torej vsekakor mogoče ustvarjati dodaten priliv sredstev za komuno.

Vzrok za padeč nočitev je še v zastarelem in neekonomskem načinu poslovanja počitniških domov. Najboljše tovrstno organizacijsko izpopolnitev predstavljajo počitniške skupnosti, ki so pogoj za kvalitetne in predvsem cenene usluge širokemu krogu delovnih ljudi na letovanjih. Počitniške skupnosti morajo medsebojno povezovati svoje delo in nastopati kot kolektivni investitorji za večje in funkcionalnejše objekte, športne naprave, servisne službe itd. Nujno pa morajo uvesti svojo ustrezno informativno, propagandno in recepcijsko službo.

Integracija počitniških domov preko poslovnih počitniških skupnosti mora zato potekati ne, kot omejevanje pravic ustanoviteljev počitniških domov, temveč nasprotno, kot izpopolnitev organizacijske oblike, ki bo sposobnejša nuditi cenejšo in kvalitetnejše usluge širokemu krogu delovnih ljudi, ter lažje reševala probleme, ki so v veliki večini še nereseni prav na relaciji počitniški dom-komuna in obratno.

K tej orientaciji urejanja domačega turističnega tržišča morajo glede na veliko razdrobljenost počitniških domov in ureditev tega dela turizma, prispevati svoj delež tudi komune, kjer se domovi nahajajo. Te naj bi podprle tovrstno usmerjanje in organizacijo letnega oddiha tako, da bi določeni del sredstev namenile za kredite, oziroma izgradnjo objektov skupnega pomena: obratov za prehrano, športnih naprav, prostorov za razvedrilo itd., saj bi se takšna oblika sodelovanja nedvomno dobro obrestovala v prvi vrsti komuni, kot tudi celotnemu našemu turizmu. U.

Več ravnovesja tudi pri investicijah

Na zadnjem občnem zboru kranjskih sindikatov me je presenetila predvsem ena ugotovitev: da bodo sicer vsi letošnji programi v celoti doseženi — za nekatere med njimi bi lahko že z gotovostjo trdili, da tudi preseženi — le pri planu investicijskih vlaganj ostaja gospodarstvo kranjske komune precej pod predvidenimi številkami in je prav malo verjetnosti, da bi jih tudi dosegli.

Pa da se ne bi napak razumeli, če pravim, da me je presenetila predvsem ena ugotovitev, s tem še nočem trditi, da kranjski sindikati niso načelniki še drugih problemov. So — in celo kopic. Od statutarne problematike, do specifičnih problemov gospodarskega razvoja posameznih delovnih organizacij, do uveljavljanja načela dohodka v družbenih službah. Sam zase celo mislim, da so jih še preveč razgrnili pred seboj, da bi na vse tudi lahko odgovorili ali podrobneje osvetlili globlje vzroke, ki jih sproščajo.

Sicer pa je to že druga tema, povezana z našim razmišljanjem samo v toliko, ker tudi v tem primeru — pri zaostajanju investicijskih vlaganj — ni vsak »tako« dobil svoj »zakaj« in »zato«.

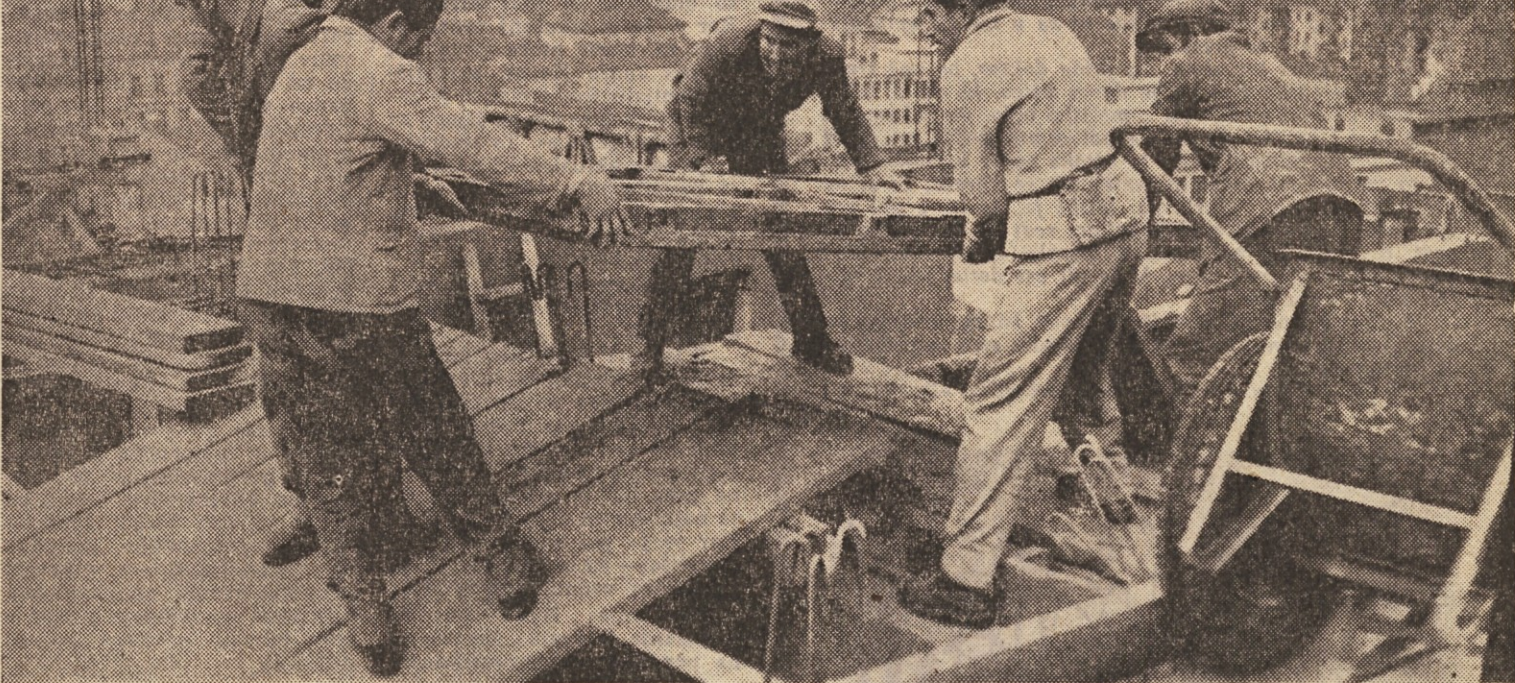
Pa oglejmo si nekaj podatkov: od predvidene letošnje vsote investicijskih vlaganj v osnovna sredstva, so v kranjski komuni v osmih mesecih realizirali program le s 35,8%, medtem ko je bil plan investicijskih vlaganj v družbeni standard izpolnjen le z 22,3%. In razen tega v sindikatih pristavljajo novo pripombo: tudi glede na izvor investicij se razkrivajo protislovja. Veliko število delovnih organizacij se je tako raje odločilo za počasnejšo izgradnjo in vlaganja z lastnimi sredstvi, kot pa da bi poseglo po prostih sredstvih iz drugih virov. Pri vlaganju sredstev v družbeni standard pa na primer od 15 delovnih organizacij kar 6 ni vložilo v te investicije ničesar, a tudi večja podjetja vlagajo spriču števila zaposlenih in potreb več kot skromna sredstva. Tako na primer kranjska Planika v letošnjem letu le 287.000 dinarjev in IBI 962.000 dinarjev.

Ne gre nam za to, da bi tokrat razmišljali o tem, ali so investicijska sredstva pravilno naložena ali ne, ali spet ponavljamo staro napako in vlagamo v zidove, ali pa te investicije zares pomenijo posodobljanje tehnoloških procesov. Tudi ne nameravamo govoriti o tem, ali so bili investicijski programi

pravilno in dovolj pretehtano sestavljeni ali pa so bili morda predimenzionirani. Čeprav bi veljalo tudi o vsem tem razmišljati, pa naj tokrat naše vprašanje zastavimo — zakaj ta zaostanek za programi.

V gospodarskih organizacijah pojasnjujejo ta zaostanek, češ da je bila dinamika vlaganj pogojena z dobavami strojne opreme in vsled počasnosti gradbene operative. Dvoje objektivnih vzrokov, kot bi lahko zaslutili iz podtona njihovih pojasnil. A bržčas bi jim morali dodati še nekaj subjektivnih. Z vso gotovostjo naštetih te, ugotavljati njihov dejanski vpliv na zaostanek pri investicijskih vlaganjih, pa pravzaprav ni mogoče. Ze zato ne, ker tega ni doslej še nihče v kranjski komuni sistematično obdelal. Tako lahko o globljih vzrokih samo sklepamo. Sklepamo o tem, da so že v prvih zasnovah programi investicijskih vlaganj premalo dokumentirani in premalo zasnovani na analizi tržišča in njegovih potreb. Morda bi lahko govorili o tem, da tudi ne povsem jasna perspektiva proizvodnih programov povzroča premalo kontinuirano obnovo in modernizacijo osnovnih sredstev. V sindikatih tudi ugotavljajo, da v delovnih organizacijah z vse prevelikimi zamudami začno pripravljati načrte za realizacijo investicij. In ne nazadnje bi lahko sklepali tudi o tem, da se zlasti v manjših delovnih organizacijah izogibajo investicijam, ker tudi tako, kot je, nekako gre, medtem ko bi si z večjo modernizacijo proizvodnih procesov nakopali le nove težave.

A naj že bo tako ali drugače, resneje bomo morali začeti razmišljati tudi o dinamiki investicijskih vlaganj. Se posebej zaradi tega, ker vedno znova dokazujemo, da so naša osnovna sredstva že preveč zastarela, preveč izrabljena, da z njimi ne moremo uveljavljati velikoserijske proizvodnje, ki pa jo zlasti vključevanje v mednarodno delitve dela neizbežno terjajo. Predvsem pa bomo morali sami zagotoviti, da bo obnova in modernizacija naše industrije stalna in ne tako kot pogosto doslej, ko smo se odločali za investicije v osnovna sredstva šele tedaj, ko nam je praktično voda tekla v grlo. O kaki skladnosti pa v tem primeru bržčas ne bi mogli govoriti. In kar velja za investicije v osnovna sredstva, velja tudi za investicije v družbeni standard. Potrebe so velike, to vedno znova ugotavljamo, vlaganja v družbeni standard pa so pogosto prav nasprotna. A kdo drug, če ne prav mi in z lastnimi sredstvi, naj to stori? S. B.

Zaključena dela v 13. nadstropju ...

(Foto M. Sparovec)

DELITEV — IZKUŠNJE IN RAZVOJNA POT

Nerazvita merila za delo

Med vzroke, ki zavirajo hitrejši razvoj socialističnega načela delitve, nedvomno sodi tudi nerazvitost elementov in meril za delež pri delitvi. Kakšno je na tem področju stanje na Hrvaškem, lahko razberemo iz ankete, ki jo je nedavno izvedel v sto kolektivih republiški odbor Sindikata delavcev v industriji in rudarstvu.

PRVI ČLEN NE ZADOŠČA VEČ

Analična ocena delovnih mest je vsekakor najvažnejša izmed tako imenovanih objektiviziranih metod za določanje izhodiščnih osnov, toda ta prvi člen v verigi delitve je zelo zastavljen. Anketa je pokazala, da se je na to oceno opiralo le 39 med sto kolektivih, vendar niti pri njih ni vse, kakor bi moralo biti. »Uljanik« v Pulju in nekateri drugi kolektivi niso že sedem ali osem let spreminjali analitične ocene, se pravi, da je niso usklajali z razvojem tehnologije in gospodarjenja. Tako so se večinoma uvrstili med tiste kolektive, ki so prejšnje tarifne postavke preprosto spremenili v startne osnove in tako ustvarili bazo za to, da imajo ljudje na razmeroma zelo podobnih delovnih mestih in ob enakem trudu različne prejemke.

Le redki kolektivi analitično ocenjujejo na podlagi lastne politike delitve. Napake se ponavljajo zlasti pri popravljanju startnih osnov, s tem da jih preprosto linearno zvišujejo, namesto da bi jih — to je nujno — spreminjali in izpopolnjevali.

DELALO Z ŽAGO, OSNOVA ZA NORMO JE SEKIRA

V sedmih delovnih organizacijah elektroindustrijske panoge dosega norma 15,9 odstotka delavcev, 47,3 odstotka zaposlenih jo presega za več kot 20 odstotkov, mnogi pa celo nad 40-odstotno. Povprečni šestmesečni presežek norm v ošestem OLT znaša 48 odstotkov. V »Uljaniku« presega norma 64 odstotkov delavcev za več kot 30 odstotkov, v reškem »Vulkanu« pa 56,6 odstotka delavcev za več kot 60 odstotkov. Toda v vseh pregledanih delovnih organizacijah industrijske in rudarske stroke dela po normi le 47 odstotkov delavcev. V proizvodnji dosega število normiranih delovnih mest 61 odstotkov, v drugih dejavnostih pa znaša komaj 1,4 odstotka, toda tudi takšno normiranje je pogosto vsiljeno, o njem redkokdaj odloča ekonomska enota, marveč večinoma strokovne službe in administracija.

Pokazalo se je, da vloga normiranja ni razčiščena zlasti s stališča novih načel delitve in novih potreb. Najboljši primer za to je neko gozdno gospodarstvo v Liki, kjer so sekire nadomestili z motornimi žagami, norm pa niso spremenili. Nič čudnega torej, če nastajajo spriču tega razne deformacije, tako da so norme, ki naj bi imele pomembno vlogo, spreminjajo v svoje nasprotje.

Norma seveda ni edini element za delež skupine ali posameznika pri delitvi osebnih dohodkov. Kot merilo za obseg dela nastopa tudi enota proizvoda, vendar velja tudi v tem primeru, da se praksa ne ravna po sprejetih načelih, zato je enota proizvoda izgubila svoj prejšnji pozitivni pomen.

PROIZVAJALCI BI SE MORALI SAMI KONTROLIRATI

Pri merjenju rezultatov dela in pri delitvi ustvarjenih osebnih dohodkov je v hrvaški industriji in rudarstvu kakovost dela mnogo bolj zanemarjena kot obseg proizvodnje. Kolikor se je ta element sploh razvijal, je v glavnem zajemal samo delovna mesta v proizvodnji. Po drugi strani pa zahteva po boljši kvaliteti pogosto vnaša v kolektiv nezdrave odnose. Ker v mnogih gospodarskih organizacijah nimajo jasnih, natančno določenih meril za kakovost, prepuščajo vse delo kontrolorju in njegovim subjektivnim ocenam. Za to, da ne bi prihajali iz tovarniških dvoran proizvodov, ki ne ustrezajo določenim kvaliteti, so v praksi vsaj v glavnem na voljo disciplinski ukrepi. Pravi cilj pa bi bil v tem; doseči, da bi bili proizvajalci stimulirani za kontrolo samih sebe,

se pravi, da bi pri delu mislili na kvaliteto, ki jim neposredno prinaša večje dohodek. In še: v vsaki delovni normi naj bi bila razen količine upoštevana tudi kakovost.

Tudi elementi za smotrno rabo sredstev za delo pogosto niso sestavni del mehanizma za notranjo delitve. Četudi jih ponekod upoštevajo, ti elementi ne učinkujejo neposredno na delavca, se pravi, da ga ne spodbujajo k bolj ekonomični proizvodnji, kajti osebni dohodki, ustvarjeni s prihranki, se ne delijo glede na prispevek posameznikov, marveč nekako enakomerno, povprečno. Poseben problem je to, da v nekaterih podjetjih stimulirajo za višjo stopnjo izkoriščenosti sredstev in predmetov za delo ter obratnih in osnovnih sredstev samo strokovne službe in organizatorje proizvodnje.

IZNAJIDITELJI PRED ZAPRTIMI VRATI

Anketa republiškega odbora je pokazala, da so proizvajalci le redkokdaj stimulirani za iznajditeljsko in novatorsko delo. Kolektivni dejansko niti nimajo normativnih aktov, ki bi urejali to vprašanje. Med 92 gospodarskimi organizacijami, ki jih je zajela anketa, jih ima samo 26 pravilnike o stimulaciji za tehnične izpopolnitve; v 15 organizacijah obstaja nekaj določenih osnov in meril, vseh drugih 51 delovnih organizacij pa ne poseveča nikakršne pozornosti temu problemu. Prejšnji sistem stimuliranja so torej opustili, niso pa izdelali novega.

V minulih dveh letih in pol je praktično samo 27 anketiranih organizacij spodbujalo člane kolektivov k iznajditeljski in novatorski dejavnosti. Čeprav gre torej za majhno število podjetij, znaša skupni učinek proizvodnih izboljšav — po podatkih ankete — nad 577 milijonov dinarjev. In nagrade zanj? Za vse izboljšave in novatorstvo so znašale 29 milijonov dinarjev.

V neki zagrebški tovarni je inženir pripravil svoj predlog za instaliranje plinovoda. Za uresničenje predloga, ki so ga sprejeli šele po letu dni, so vložili samo 3,5 milijona dinarjev, njegov letni učinek pa je dosegel okoli 110 milijonov. Toda inženir ni dobil nagrade v znesku šestih milijonov, kakor je določal pravilnik, marveč simbolično nagrado 100.000 din. Odločitev so utemeljevali s finančnimi težavami, čeprav so v istem času delili večje nagrade za nekatere storitve postranskega pomena.

Po organizacijski shemi bi potrebovali na Hrvaškem v skupnem številu zaposlenih 1,9 odstotka inženirjev, imajo pa jih en odstotek, medtem ko je ekonomistov namesto enega cellega le štiri desetinke odstotka. Toda gospodarske organizacije pozabljajo na to — v lastno škodo, posebej še v tem smislu, ker ne stimulirajo tistih strokovnih zadev, ki zahtevajo dolgo in potrpeljivo delo.

D. DREZGA

OB OBČNEM ZBORU
ObsS ŽALEC

SINDIKAT SE UVELJAVLJA

V občini Zalec so tudi v bodoče predvidene znatne investicije v kmetijstvu pa tudi v rekonstrukcije podjetij. Občni zbor občinskega sindikalnega sveta je razpravljal o teh naložbah in opozoril med drugim zlasti na probleme investiranja v človeka. Rekonstrukcije in podobna vlaganja v proizvodnjo so namreč pokazala, da gospodarske organizacije niso dovolj smotrno nalagale sredstev tudi v vzgojo kadrov in sploh usposabljanje delavcev za delo na modernih strojih in modernizirani proizvodnji.

Dejstvo je, da se reševanja teh problemov lotevajo šele sedaj, ko opažajo pomanjkljivosti v rezultatih proizvodnje rekonstruiranih obratov. Nazoren primer je tovarna nogavic v Polzeli, ki je prva organizirala kadrovske socialno službo in tako dosegla boljše izbiro delavcev, pravilnejšo zaposlovanje na delovnih mestih in hkrati seveda tudi boljše rezultate dela. Prav ta služba pa je predvsem s pomočjo analiz socialnega delavca pomagala sindikalni podružnici proučiti probleme, ki osvetljujejo odnos delavcev do dela, gospodarjenja in sploh življenja v tovarni, ki so pogojeni z vsakdanjim življenjem delavcev tako v tovarni kot doma.

Prav gotovo je ta primer opozoril na možnost in uspešnost takega analitičnega dela, katerega rezultati lahko veliko pomenijo v oblikovanju ekonomskih enot, decentralizacije upravljanja in drugem, kar spodbuja delavce k boljšemu gospodarjenju. Dosedanje ocene, ki so namreč izvirale iz zapazanja posameznikov, so čestokrat napačno dokazovale, da delavci nimajo pravega zanimanja za gospodarjenje in da je zaenkrat še vedno boljše, če ostane upravljanje podjetja centralno, zlasti zato ker so rekonstrukcije še vedno v teku in zahtevajo hitrega odločanja. Vsekakor je prav, da so sindikalne podružnice takemu mnenju zoperstavile primere nasprotnih stališč, ki se izražajo že v rezultatih dela, kot smo že omenili.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani List je ustanovljen 20. novembra 1942 Urejuje uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik:

VINKO FRINKAUS

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. oostni predal 313-VI. telefon uredništva 33-722 in 36-672, uprave 33-722 in 37-501 Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-1171-365 - Posameznik številka stane 20 din - Naročnina let: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din - Rokopisov ne vračamo - Poštna plačana v gotovini - Tisk in kličana v CZP Ljudska pravica, Ljubljana

V OPEKARNI LJUBEČNA-BUKOVŽLAK SO SE PREVEČ ZANESLI NA OBLJUBE

Vsak dan več zamujenega

Kolektiv opekarne Ljubečna — Bukovžlak (pri Celju) je že pred leti delno moderniziral obrat Bukovžlak. Nekako pred petimi leti so se odločili tudi za rekonstrukcijo obrata Ljubečna, da bi odpravili ozka grla in dosegli bolj kontinuirano proizvodnjo. Pripravili so vse elemente in na razpisnem natečaju leta 1960 tudi uspeli, in sicer tako, da bi iz republiških sredstev dobili nekaj več kot 46 milijonov dinarjev posojila, če bi deležu podjetja (42 milijonov) svojo soudeležbo (skupaj 109 milijonov) priložila še okraj in občina. Ko so bili v banki že podpisani vsi akti in pogodbe, je kolektiv opekarne začel z gradnjo proizvodne hale. Vanjo bi potem, ko bi še okraj in občina izpolnila obveznosti, postavili še vsa potrebna oprema, kupljeno z občinskimi, okrajnimi in republiški sredstvi.

Zgodilo pa se je, da okraj in občina nista izpolnila sprejetih obveznosti. Kolektiv opekarne je zvedel le to, naj — tedaj, ko so dela že potekala — rekonstrukcijo odloži približno za dve leti, ko bi OLO in ObLO Celje mogla izpolniti pogodbene obveznosti. Samo po sebi je razumljivo, da opekarne zavoljo vsega tega tudi posojila iz republiških sredstev ni dobila.

Zdaj, leto dni po tistem, ko naj bi okraj in občina vendar že izpolnila svoje obveze, v Ljubečni še vedno občudujejo prazno, čeprav lepo proizvodno halo. Občasno jo sicer porablajo za skladišče, s čimer delno zmanjšujejo škodo zaradi pogostega prekladanja surove in žgane opeke in tako nevtralizirajo stroške za obresti poslovnega sklada, ki sicer bremenijo novi objekt.

Z rekonstrukcijo so torej začeli z najboljšimi nameni. Vse so predvideli (zato je bil njihov program tudi hitro potrjen); le tega ne, da soinvestitorji lahko odpovedo v zanje najbolj neugodnem trenutku. In če so zato v Ljubečni še zdaj nezadovoljni, imajo prav. Če bi dovolj zgodaj vedeli, da okraj in občina ne bosta zmogla soudeležbe, ne bi investirali v zgradbo, pač pa v opremo. Tako bi vsaj delno povečali obseg proizvodnje in olajšali delovne pogoje ter vsaj nekaj pridobili na račun 42 milijonov dinarjev lastnih sredstev, ki so zdaj »zamrznjena«. Dobro polovico teh sredstev pa so porabili tako, da so se odrekli osebnim dohodkom, ki bi jih v tistih letih lahko razdelili na račun dobička.

Obeti, da bi vsaj v najbližji prihodnosti okraj in občina iz-

polnila obljubo in obveznost iz leta 1960, pa so tudi tako megljeni, da ne morejo vplivati na boljše razpoloženje med kolektivom. Pričakovali so, da bo po rekonstrukciji zanje boljše, pa je slabše. Zato se večja fluktuacija, predvsem kot posledica nizkih osebnih dohodkov in nikakršne perspektive, da bi opekarne za svoje delavce lahko gradila tudi stanovanja. Razen tega opekarne odklanja številna naročila, med drugim tudi iz inozemstva, kjer se zanimajo za nekatere vrste specialne opeke. Slednje je predvsem posledica dejstva, da so izvozna naročila vezana na kratke roke, ki jih opekarne zavoljo popolne odvisnosti od vremena (ni umetnih sušilnic) in nevsklajenih zmogljivosti ne more prevzeti.

Čas pa beži. Konkurenčna podjetja se — navzlic mnogim težavam — hitreje modernizirajo. V opekarni Ljubečna-Bukovžlak so se sicer odločili, da bodo predvideno rekonstrukcijo zaključili z lastnimi sredstvi iz amortizacijskega sklada. To bo trajalo vsaj pet let, verjetno pa še dlje. Torej vsaj še pet let težav, skrbi, nezadovoljstva je pred njimi, ki so vsega krivi samo toliko, da so verjeli s podpisani potrjenimi obljubam predstavnikov celjske občine in okraja.

—MG

Slikanje brez slike

Sedimo v čakalnici v zdravstvenem domu. Gledamo čakajoči drug drugemu v obraz in se v mislih vprašujemo: Kaj pa je tebe prineslo?

Ura je četrta čez šesto. Da pride doktor, bo pač treba še malo počakati. Kaj pa je danes urica, ko pa v nekaj minutah že lahko obkrožiš zemeljsko oblo. Pa čakamo še urico in ko kazalci kažejo že pol osmih, tedaj mi sosed prične pripovedovati, kako je otroke zaprl v stanovanje, da so majhni mi pravi in potlej me še vpraša, če si ne bodo kaj napravili. Skrbi ga. Misli je, da bo v pol ure vse opravil, zdaj pa tu v čakalnici sedi že dve. Vrag ga vеди, doktorja pa od nikoder. Kazalci kažejo četrta čez osem, čakajoči tam v kotu, ki je bil vse dotlej tih in miren, pravi: »Hudič!«

Pa zakaj kolneš, tovariš? Kazalci kažejo tričetrt na devet, onega, ki naj bi nam slikal pljuča, srce in podobno, pa od nikoder.

»Halo, sestra!« kličem za lepo brinetko. »Bo kaj ali nič?«

»Tovariš, počakajte in ne bodite nestrpni.« Ura pa je že skoraj pol desetih. Po čakalnici odmevajo trdi koraki, časopise nekateri živčno razgrinjajo, šumijo z njimi in tisti tam v kotu, ki je bil vse doslej tih in miren in 'je samo hudič rekel, se znaj ponovno zgane.

»Kaj pa, če ga ne bo... Tako kot včeraj?«

»Kaj...? Da ga ne bo!«

»Sestra! Sestra!«

Odprejo se vrata čakalnice v Zdravstvenem domu v Kranju, med njimi pa stoji vitka sestra, lepa je na pogled in še lepša je barva njenega glasu, ko pravi: »Danes tovariši, tistega tovariša, ki bi vas moral slikati, po vsej verjetnosti ne bo.«

Se vedno je med vrati. Nekam čudno nas gleda, ko v čakalnici zavlađa vsesplošen vlik in krik, in tisti tam v kotu, ki je bil vse dotlej tih in miren, in je samo hudič rekel, se zažene proti sestri. Bled je v obraz, človek.

Tuli, ne vem sicer kaj misli povedati, ker so mu besede zmedene, toda bojim se, da bo sestro udaril.

»Ne, tovariš, pravim, počakajmo na tistega, ki bi nam moral slikati pljuča, pa srce in ostalo...«

Pa kdo bi nanj čakal, ko ga ni bilo prejšnji dan, ko ga ni bilo danes in je vprašanje, če se bo pojavil jutri. Se to: ljudje pravijo, da se nekaj takega tokrat ni zgodilo prvič.

»Prijetna« zabava

Nikogar nočem strašiti, toda... Kaj toda, boste rekli? Peljati se danes z autobusom, tega ne priporočam... mur. Kako, sem prav slišal? Da se zavzemam za nekaj starega, preživelega? Ja, kje pa! Vozarjenje z avtobusom priporočam tistim, ki so živčno bolni. Taki pa so danes v večini in njim naj velja svet.

Peljemo se zvečer na Jezersko in napovedovalec v radiu pravi: — Dragi poslušalci in poslušalke, kot vsak četrtek, tudi danes priljubljen četrtkov večer domačih... Sofer, ki sicer res upravlja z vozilom, z radiom pa naj ne bi imel nobene zveze, privije gumb in že hrešče, po škripajočem vozilu, zvoki dobro znane Avseničkove polke.

Sprevodnik »kasira« v njenem ritmu, sofer se zaganja v ovinke po tem taktu in z nogo nenehno udarja, udarja. Toda joj.

»Dajte malo tiše!« se zadere nekdo od potnikov. »Tiše, razumete?«

Sofer in sprevodnik tega ne slišita. Zdaj je na vrsti že Kmečka godba, ki je še bolj hrupna kot Avseniki...

»Dajte malo tiše!« tulijo potniki.

Tudi zdaj ni odmeva. Morda so res preglasno naviti zvočniki, tako da glas potnika ne pride do merodajnega. — Dragi poslušalci in poslušalke, upamo, da ste se prijetno zabavali ob domačih zvokih, — pravi po tričetrturnem hrupu spiker domače radijske postaje.

Prijetno? Sofer z eno roko upravlja vozilo, z drugo išče gumb radia in si izbira novo postajo. Da, dobil jo je. Tako po zvočniku že glasno odmevajo zvoki simfoničnega orkestra, ki ga takole ob večernih urah, ko si sit vsega in utrujen, še doma ne bi prenesel.

Tako poteka vožnja. Na Jezersko. Pa ne samo tja. Povsod, kamorkoli se že pelješ, te spremlja hrup glasbe, ki jo na radijskih postajah tako skrbno izbirajo, samo da bi ustregli poslušalcu. Tulijo ti hudičevi zvočniki, da bi človek znozel ali pa si prižgal cigareto in upal, da bo zdaj zdaj izstopil.

Malo uvidevnosti, dragi soferji in sprevodniki, tega vam manjka. Uvidevnosti do tistega, zaradi katerega pač opravljate svoj posel. Potnika.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. 7. septembra — Zdravstveni dom v Kranju — JANEZ GOVC
2. Soferji avtobusov — JANEZ GOVC

E K S P E R T

Novinar »Krajevskih novic« Šimen Poskok je zvedel, da so v podjetju »Premik« že vse pripravili za prehod na dvainštirideseturni delovni tedi in da so delavnik že tudi skrajšali. Ker je že iz izkušnj vedel, da tega ni storil nihče drug kot tovariš Janža Kovar, tamkajšnji genijalni komercialist, je zaprosil tega tovariša za izjavo za »Krajevne novice«. Ta intervju, ki je zelo aktualen in ponazarja prizadevanja delovnih organizacij za skrajšanje delovnika, v celoti objavljamo, seveda s soglasjem tovariša Janže.

Vprašanje: Kako da so ravno vas angažirali za skrajšanje delavnika?

Odgovor: Zato, ker me poznajo kot specialisto za vprašanja ponudbe in povpraševanja. V zgodovini našega podjetja so se izkazale vse moje gospodarske rešitve, zasnovane na ponudbi in povpraševanju, za najboljše in najučinkovitejše. Kar je pa pri tem vedno najvažnejše — naše podjetje je take naloge vedno prvo izvršilo.

Vprašanje: Kako to, da skrajšanje delavnika navezujete na ponudbo in povpraševanje?

Odgovor: Zato ker ponudba in povpraševanje spremljata človeka od začetka njegovega obstanka in sta odločilna za vsa njegova dejanja in nehanja. Povpraševanje se je namreč začelo že takrat, ko se je človek nasitil in je hotel ostanek hrane zamenjati za vidrin kožuh. Ta ponudba je bila tako dolgo ponudba, dokler se ni našel človek, ki je bil pripravljen zamenjati vidrin kožuh za to hrano.

Vprašanje: Ne vidim zveze, kako...?

Odgovor: Zveza je! To je samo za razumevanje bistrova. Moj oče je bil na primer branjevec in je med drugim prodajal tudi žganje. Ker so bile cene nizke zaradi majhnega povpraševanja, je oče prilil žganju vodo, da bi bile cene zanj ekonomske. Tiste dni, ko pa so ljudje čutili potrebo po žganju, ker so se ga predhodno že nasrkali pri oštrju, pot pa jih je vodila domov mimo naše branjarje, se je ponudba znatno zmanjšala in

so pač cene narastle — seveda zaradi majhnega povpraševanja.

Vprašanje: Še vedno ne razumem?!

Odgovor: Kako je to mogoče?! Saj vendar ponazorjem vpliv povpraševanja in ponudbe na dohodek. V tem je tudi bistvo vsega — tudi dvainštirideseturnega tednika. Pred leti na primer, ko sem se zaposlil kot komercialist v tem podjetju sem prilagodil ponudbo in povpraševanje takratnim razmeram natančno na isti način, kot je ravnal moj oče z žganjem in vodo. Ko so prišli moji znanci, sorodniki ali funkcionarji, katere sem vedno želel imeti za svoje prijatelje, sem takoj, ko se je kateri izmed naštetih zanimal za katerokoli blago naše proizvodnje, ugotovil, da se je ponudba povečala, kajti povpraševanje je bilo majhno. Seveda se je potem, ko se je za isto blago zanimala množica potrošnikov, ponudba zmanjšala. Tako sem v prvem primeru naročil znižanje cen, v drugem pa zvišanje in sem s tem naredil ogromne usluže podjetju.

Vprašanje: Zato so vas torej nazvali za umetnika. Toda še vedno mi ni jasno, kako vam je uspelo...

Odgovor: V danem primeru skrajšanje delavnika je zadeva popolnoma jasna. Čim skrajšamo delavnik, zmanjšujemo po-

nudbo. Torej se povpraševanje povečuje. To pa pomeni, da smo povsem upravičeni do zvišanja cen proizvodov. Čim to ugotovimo in cene primerno zvišamo, potem je izračun vsega ostalega enostavna stvar na svetu.

Vprašanje: Toda pri vsej zadevi je najbolj važno, da ostane stanje nespremenjeno in da se rezultati gospodarjenja povečajo za toliko, kolikor je več prostega časa. Storitnost...

Odgovor: Seveda storitnost. Pri nas bo ostalo vse popolnoma nespremenjeno, samo rezultati gospodarjenja bodo boljši. Mi bomo namreč hkrati s prehodom na skrajšan delavnik v celoti preusmerili proizvodnjo. Seveda so za to potrebni novi tehnološki postopki in tako dalje. Povečali bomo na primer število navojev. Zmanjšali bomo število vboklin. Spremenili bomo nekatere vzorce. Vse se bo potem najlepše ujemalo. Dvig storitnosti bomo prikazali iz finančnega obračuna dohodka...

Novinar »Krajevskih novic« se je za izjavo najlepše zahvalil in vprašal tovariša Kovarja ali ima kaj proti, če ta intervju objavi. Zaradi tega namreč, ker bi si kdorkoli utegnil njegovo izjavo prilastiti. Tovariš Janža je odgovoril, da nima nič proti temu, če si kdo tudi prilasti njegov patent, ker mu je samo do tega, da bi skupnosti čim bolj koristil.

VIKTOR ŠIREC

NAGRADNI NATEČAJ

Postelja je sumljivo zaškripala, ko sem se premaknil na levo. Odprl sem oči in jih spet zaprl in sam ne vem, koliko časa je minilo od tedaj, ko sem zaslišal tajnika občinske skupščine Spodnje sedlo, ki je kar naprej tarnal:

»O, jej, o, jej! V političnih aktih so o našem osnutku občinskega statuta že na dolgo in široko razpravljali, predlogov pa nobenih. O, jej, o, jej! Poleg tajnika sem zagledal še druge odbornike, referente in ostale občinske veterane, ki so si z rokami podpirali glave in nekateri med njimi so tiho ihteli.

Pa spet tajnik: »O, jej, o, jej! Pa vem, da naš osnutek občinskega statuta ni najboljši. V Gornjem sedlu, kjer imajo prav takega kot mi, so dobili že vrsto predlogov, njihov tajnik je menda kupil že tretjo mapo, kamor te predloge spravlja. O, jej, pri nas pa nič!«

Pred očmi se mi je slika že zameglila, kot da odhaja, je bilo videti, toda ponovno se je povrnila in zagledal sem odbornika Kuzmo, ki je še pred trenutkom dremal in se zdaj zavel, kot da bi ga polili z mrzlo vodo. Slišati je bilo kot da je kriknil: »Idejo imam!«

In spet tajnik: »Kakšna je ta tvoja ideja?«

Pogled mi zdrsi do Kuzme in z ustnic mu berem besede: »Najemimo tri privatne detektive in jih pošljimo tja v Gornje sedlo. Tam naj izmamijo od tajnika predloge, prefotografirajo naj jih in mi jih bomo spet na novo pretipkali. Vam pravim, da bodo izgledali kot da so čisto naši. Napisali bomo nekako takole: »Politični aktiv iz naselja Novi bloki je na eni svojih sej dolgo premišljeval, sklepal in diskutiral...«

Slika se zamenja in spet je v prvem planu tajnik občinske skupščine, ki ima resen pogled in grozeče izgovarja besede: »Ne, Ne, tovariš Kuzma, Vam se vidi, da vse preveč berete slabe romane in da preveč televizijo gledate. To vam škodi, kot kaže. Ta predlog... saj to je vendar kriminal.«

Odbornik Kuzma je zlezal vase, zaprl oči in zadremal. Tu-

di sam bi storil isto, da ni nekje iz daljave prijadral glas tovariša Zurnila, ki je rekel: »Kaj pa, ko bi kakšen Zavod poklicali na pomoč? Naj nam on napravi predloge.«

In takoj za tem: »Kaj no, tovariš Zurnil, nič ne berete? Kaj ne veste, da tako pomoč pri nas odklanjamo, da ne rečem obojamo. Kakšen Zavod, vas vprašam? Ta Zavod mora biti naš človek, naš občan!«

Slišati je, kot da je nekdo tiho zajokal in videti, kako nekateri tajniku prikimavajo, nekaj jih celo živahno udarja z rokami. Kam dlje pa vkljub vsemu, kot kaže na tem sestanku, niso prišli in to kljub temu, da jih v sanjah vidim, kako premišljujejo in se nalivajo s črno brozgo.

Pa nič, nobene pametne ideje, še naprej ostaja vprašanje: Kako zainteresirati občane, da bodo bolj sodelovali, da bodo kdaj pa kdaj tudi kaj predlagali, da bo občinski statut boljši in da bi tajnik lahko poročal:

— Javna razprava o osnutku občinskega statuta je pri nas dobila silno širok razmah, prišlo je vse polno konstruktivnih predlogov (375). Skoraj vsi ti predlogi so upoštevanja vredni. Zato lahko rečem...

Zdaj pa tako klavrnno stanje.

Spet se mi je zdelo, da sem te odbornike, pa tajnika in referente izgubil izpred oči, ko zagledam tajnika občinske skupščine, kako krili z rokami in venomer izgovarja: Idejo imam, idejo, razumete! Idejo. Razpišimo nagradni natečaj. Vsak peti predlog bo izbran in nagrajen. Skuter »Primas«, šivalni stroj, ekonom lonci... To naj bodo nagrade za prizadevanje.

Spet sem se premaknil na postelji. Tokrat na desno stran in zagledal tajnika občinske skupščine Spodnje sedlo, ki ne ve več, kam s predlogi. Videl sem račun za 64 map, ki si jih je kupil zato, da bi vanje spravil predloge. Pa kaj bi z njimi, ko so polne že vse omare, tajnica je izpraznila svojo sobo, zasedli so jo predlogi.

Na vrsti je žrebanje. Prvo nagrado je dobil predlog, ki ga je iz bobna, velikega kot vinska klet, potegnila mala Mir-

janca. Prvo nagrado, skuter »Primo« pa je dobil delavec Silo, ki je predlagal:

— Menim, da je naš osnutek statuta tipkan na zelo slabem papirju. Črke se ponekod niti ne vidijo. Zato predlagam, da ga takoj na novo natisnemo in razpošljemo.

Drugo nagrado, šivalni stroj, je dobil šolnik Svetoglav:

— V osnutku statuta nikjer ne piše, da bodo plače prosvetnega kadra izenačene z onimi v proizvodnji. Zato predlagam...

Tretjo nagrado, radio z električnim gramofonom, je dobil... Stoštirideseto nagrado, ekonom lonec je dobila gospodinja Meta:

— V mestni pralnici slabo perejo perilo, je zapisala. Kdo bo tisti, ki bo te stvari uredil? Zato predlagam...

Postelja je ponovno zaškripala. Ležim vznak. In glej čudo, spet slišim in vidim tajnika občinske skupščine Spodnje sedlo, ki je odrinil vrata svoje pisarne, poskočil čez mape predlogov do pisalne mize, zdelaval mape iz pisalne mize na tla, vzal čisto bel neomadeževan papir, se zamislil in zapisal:

— Akcija, se pravi javna razprava o osnutku občinskega statuta, našega občinskega statuta, je popolnoma uspešna. Dobili smo 10.375 predlogov, ki pa še kar naprej prihajajo. To kaže, kako visoka je zavest našega občana.

Oči imam odprte. Glava me boli, ko premlevam sanje.

— Kakšne trapaste sanje — si pravim, ko lezem v hlače.

JANEZ GOVC

Direktor Bon in kadrovik Kos v podjetju »Blisk« sta si bila kolega že od mladih nog. Pravzaprav se je to njuno prijateljstvo spletlo tedaj, ko je bil direktor Bon še mitraljezec v partizanih in je venomer nekaj vpil, sedanj kadrovik Kos pa je bil tedaj še mlad in neizkušen — zato so rekli — naj pomaga partizanu Bonu pri mitraljezu. Njuno prijateljstvo tam v partizanih je bilo sila iskreno, čeprav se je mitraljezec Bon venomer nekaj zadiral nad svojim pomočnikom. Toda, so tedaj menili ostali, časi so težki in Bonovo nejevoljo lahko razumemo.

Vse mine in tudi vojna je minila. Zasijala je sončna svoboda. Mitraljezec Bon je dobil v upravljanje majhno tovarno, res da je bila še primitivna, toda tovarna, ki je bila perspektivna. Direktor Bon je tedaj predse poklical pomočnika Kosa in mu dejal:

»Odslej, dragi tovariš, boš pomočnik tu pri meni. Za kadre boš skrbel in glej, da bodo ti kadri dobri. Zdravo!«

»Razumem!« je rekel pomočnik Kos in s petami tako silovito udaril, da mu je ena odletela.

Lepo je bilo to njuno prijateljstvo, prisrčno, čeprav sta ga oba nekje

(Ne)zaupanje

skrivala, toda direktor Bon je spoštoval svojega pomočnika, ker je menil, da je to kader, ki obeta; pomočnik Kos pa je spoštoval Bona, ker je menil, da je to kader, ki ga danes potrebuje mo...

Minilo je desetletje in še nekaj let. Podjetje »Blisk« je še vedno perspektivno in tudi dober kader še vedno išče. Pravzaprav vse je ostalo tako kot nekoč. Le odnosi med direktorjem Bonom in kadrovnikom Kosom so se skaliili.

Kadar se pogovarjata, se sicer še vedno ostro in kratko, toda njuni pogovori so postali nekam drugače jedki.

Dir. Bon: »Kadrovik Kos. Takoj mi napravi preiskavo, zakaj je izginilo dvoje parov čevljev. Zaslliši ves skladiščni oddelek, ekspedit, soferje...«

»Razumem,« pravi kadrovik Kos in nič več ne udari z nogami skupaj. Samo pogleda ga, si zadržne kravato in si svoje misli.

Dir. Bon: »Zakaj že dva meseca tratite čas s tisto neumno preiskavo zaradi dveh usranih parov čevljev, raje nam priskrbite kader, ne pa, da med zaposlene vnašate nezaupanje.«

»Razumem,« pravi kadrovik Kos in si svoje misli.

Dir. Bon: »Tako pojdi na občino in uredite vse za sanacijo podjetja, kar zadeva vaše delo v prihodnje, pa si zapomnite, da bomo takoj izpovedili popolno reorganizacijo v podjetju. Pripravite vse potrebno in mi čez teden dni položite na mizo. Tule sem, vidite.«

»Razumem,« pravi kadrovik Kos.

Pa na občini podjetja niso sanirali. Ukinili so ga. V bolnišnici pa leži kadrovik Kos, ki so ga delavci skoraj do smrti pretolkli. Zakaj tudi ne, venomer je vnašal nekoli nezaupanje med kolektiv, namesto da bi iskal boljše kadre, delal je raznorazne reorganizacije, ki si jih je kdo ve odkod izmislil. Poslušajte, na kant nas je spravil s temi svojimi bedarijami. Tako so rekli delavci in z glavo je pokimal tudi direktor Bon.

J. G.

Nekje se je nekaj zataknilo

PRED NEDAVNIM JE NAŠ NOVINAR OBISKAL »PLETENINO« IN SE S TOVARIŠEM LUDVIKOM SVIGLJEM, PREDSEDNIKOM IZVRŠNEGA ODBORA SINDIKALNE PODRUŽNICE V TEJ LJUBLJANSKI DELOVNI ORGANIZACIJI, POGOVARJAL O ODNOSU NJIHOVEGA SINDIKATA DO NAČINA NAGRAJEVANJA, KI VELJA V NJIHOVEM PODJETJU. OBJAVLJAMO ZAPISKE O TEM RAZGOVORU.

I.

Predsednik in novinar se sporazumeta, o čem bosta govorila.

»Vem, da je v Pletenini zaposlenih kakih 740 ljudi in da imate ekonomske enote...«

»Imamo prvo ekonomsko enoto, v kateri sta dve pletilnici in previjalnica, druga je barvarna, v tretji sta konfekcija 1 in 2, v četrti uprava, avtomobilski park itd., vzdrževalni obrati pa so predračunske enote.«

»...in vem tudi, da imate nov pravilnik o delitvi osebnih dohodkov.«

»Ni tako nov. Velja že leto in nekaj mesecev in je enoten za vse podjetje; ekonomske enote nimajo svojih pravilnikov.«

»Zanima me predvsem, kakšen je odnos vašega sindikata do načina nagrajevanja, ki velja pri vas. Je delo osnovno merilo za pridobivanje osebnih dohodkov, vam je pravilnik zagotovil večjo pobudo za odkrivanje in izkoriščanje do nedavna še neodkritih rezerv, za bolj množično sodelovanje in spraviljanje? Morebiti imate kakšno novojšo analizo, pa bi se ustavila kar pri njej.«

»Analize še nimamo. Veste, sploh je težko, veliko je delovnih področij in na vseh ne moreš biti.«

»V zadnjem letu torej niste temeljito razpravljali o tem, kakšno naj bo stališče sindikata do načina nagrajevanja?«

»Nismo, pa bomo, zdaj, ko smo začeli pripravljati statut. Doslej smo tisto, kar so nam predali, naprej izvajali. Lahko pa se pogovarjava...«

»Pa se dajva.«

II.

Predsednik in novinar se pogovarjata o oblikovanju in delitvi osebnih dohodkov v Pletenini in ker se v labirintu različnih postavk delitve ne znajdetaj, pokličeta na pomoč glavno normirko.

»Ali je z vašim načinom delitve zagotovljen giblivi del osebnih dohodkov in kolikšen je?«

»Seveda je. Delavke, ki presežejo normo, dobijo premije, ki so odvisne od preseganja. So dvojne, ne, trojne vrste premij... Najboljše bo, če pokličem Jelko; ona vam bo to zadevo podrobno pojasnila.«

(Mogoče je bilo vprašanje preurnjeno ali pa tudi napačno zastavljeno. Zato potem, ko pride normirka, vprašam drugače.)

»Ali bi mi lahko povedali, kako pri vas oblikujete osebni dohodek, na primer neke delavke, katere koli?«

»Najprej po stroškovnih mestih, ki so v bistvu faze dela, na osnovi katerih ima sleherni določeno bruto postavko. Denimo, pri krojenju je 106 dinarjev. To je urna postavka in vsako stroškovno mesto ima svojo.«

»Na osnovi česa je prišlo do teh postavk?«

»Včasih so pri nas plačevali po ducatih, potem so določili stalni del — menda po določilih republiških ali zveznih organov — ki je odvisen od ocene delovnega mesta. Tako je še danes. Smo pa postavke spreminjali. Zadnjič maja 1962, ko smo jih spremenili zato, ker so na nekaterih mestih bile prenizke. Sicer pa bi bilo najbolje, če bi se o tem, kako so nastale, pogovorili s tovariši iz računovodstva.«

(Ker mi ni šlo za analizo njihovega načina delitve osebnih dohodkov — končno jo bodo morali sami narediti — sem raje naprej spraševal, čeprav me je mikalo, da bi ugotovil, kako to, da sindikat ne ve, na osnovi česa je bila stavka, tako imenovana bruto postavka. Le-ta namreč v njihovem načinu nagrajevanja predstavlja glavni vir dohodkov. Kolikšen, pa nista vedela povedati.)

»In potem?«

»Imamo še premije, oziroma, po novem, nagrade po učinku. Odvisne so od preseganja norme posameznika in znašajo: 930, 1490, 2240 in 2980 din. Pravilnik določa, za koliko odstotkov moraš preseči normo, če hočeš dobiti prvo ali drugo, tretjo ali četrto premijo. Ta določila imenujejo kriterije, ki so za vsako stroškovno mesto različni. Odvisni so od bruto postavke. Na primer, če je postavka 92 dinarjev, potem so kriteriji 113, 120, 125 in 130, se pravi, če presežeš normo za 13 %, dobiš zraven bruto postavke še 930 dinarjev, če jo presežeš za 20 %, dobiš 1490 dinarjev in tako dalje.«

»Na osnovi česa ste določili te kriterije?«

»So že stari nekaj let, menda celo deset. Kako so nastali, ne vem. Jih pa spreminjamo, če se pokaže, da so ponekod premajhni.«

»Zadeva torej zleđa takole: če imaš bruto postavko 92 dinarjev, pa presežeš normo za 13 %, dobiš 92 X 208 (ur) — je 19.136 dinarjev, kot osnovni (bruto) del osebnega dohodka, plus 930 dinarjev za preseganje norme, je 20.066 dinarjev, minus prispevki na osebni dohodek. Če pa presežeš normo za 50 %, torej narediš za 37 % več kot prejšnji, dobiš 19.136 plus 2.980 dinarjev (tolikšna je premija, če presežeš normo za 30 ali več odstotkov), skupno torej 22.116 dinarjev, kar je komaj za 10 % več kot tisti, ki je presegel normo le za 13 %.«

»Drži, to se dogaja, včasih so ta nesorazmerja še večja. Vemo, da ni prav, ne vemo pa, kako priti iz tega.«

(Predsednik še doda, da se je v zadnjem času nagrmadilo toliko problemov, da res nimaš časa, misliti na vse.)

»Potem izračunamo urni dohodek v enoti na posameznika in povpreček skupnega presega, ki ga v ekonomski enoti lahko delijo ali pa tudi ne. O tem odloča delavski svet enote. Praviloma pa ga delijo. Če se zgodi, da naredijo več kot je določal normativ (in navadno je tako), potem dobi sleherni delavec v ekonomski enoti, ki dela po normah, enak odstotek od svojega bruto dohodka, se pravi od bruto postavke in preseganja osebne norme.«

»Recimo, da so v enoti dosegli 120 %. Koliko dobi tisti, ki je normo presegel za 13 % in koliko oni, ki jo je presegel za 50 %?«

»Prvi dobi od 20.066 dinarjev bruto dohodka 4.013 dinarjev, drugi pa od 22.116 dinarjev 4.423.«

»Prvi, ki je naredil za 37 % manj kot drugi, torej dobi za tolikanj manjše delo samo za 410 dinarjev manj kot drugi, ki je prikrajšan tudi pri delitvi, ko gre za individualni proizvodni uspeh.«

»Drži, to se dogaja, vemo da ni prav, ne vemo pa, kako bi prišli iz tega.«

(Govorimo še o četrti delitvi, pri kateri pa sodelujejo samo uslužbenec uprave in vsi tisti, ki ne delajo po normah. Zračunajo, kolikšen je bil povprečni preseg v celotnem podjetju — v avgustu je bil na primer 29 % — in za tolikšen odstotek povečajo bruto dohodek režijskim delavcem in uslužbenecem.)

III.

Predsednik in novinar gresta v ekonomsko enoto konfekcija, kjer skušata najti spodbudo za svoja nadaljnja razmišljanja s pomočjo obratovodje tega obrata, oziroma enote.

»Rad bi zvedel, če ste odtle, ko ste vpeljali nov način nagrajevanja, našli v vaši enoti kakšne nove možnosti za povečanje proizvodnosti?«

(Predsednik in obratovodja molčita. Kaže, da nisem zadel v črno.)

»Kako bi bilo, če bi primerjali vašo sedanjo delovno storilnost na posameznika s tisto pred letom dni?«

»Teh podatkov nimamo!«

»Zakaj pa imate ekonomske enote?«

»Zato, da več ustvarjamo. Smo pa odvisni od drugih ekonomskih enot. Če je pri njih vse v redu, potem je naša proizvodnja normalna, če je nekje izostanek, proizvajamo drugo blago. Glede storilnosti pa vam ne bi mogla povedati; proizvodnja je vedno večja, pa če bi bile ekonomske enote ali ne.«

(V eni sapi dvoje mnenj. Skušam spraševati bolj konkretno.)

»Kako delujete kot upravljavci? Kje, na kakšen način?«

»Delavski svet v ekonomski enoti vsak mesec prouči plan za prihodnji mesec in razpravlja o izpolnjevanju plana v minulem mesecu.«

»Toda v delavskem svetu je le nekaj deset ljudi, v vaši ekonomski enoti pa jih je štiri sto. Kje in na kakšen način pa tisti, ki niso člani delavskega sveta, uveljavljajo svoje pravice in dolžnosti upravljavcev?«

»Na sestankih kolektiva enote.«

»O čem pa govorite na teh sestankih?«

»Predvsem o nagrajevanju. Skladov nimamo, pri delitvi čistega dohodka ne sodelujemo, oziroma sodeluje le naš delavski svet s svojimi predlogi, ki pa jih centralni delavski svet lahko odobri ali pa ne.«

(Predsednik pojasni, kakšen je na primer postopek za nabavo novega stroja. »V ekonomski enoti pletilnica, v kateri delam, je delavski svet predlagal, da bi kupili nov stroj za 5 milijonov dinarjev. Zaprlosili smo centralni delavski svet, naj ga kupi. Le-ta je nakup odobril, potem je o njegovem sklepu razpravljali še kolegij in končno so ga kupili. Res je, da delavci v enoti o tem nič ne vedo. Zelimo pa, da bi kolegij razširili in da bi bili v njem še obratovodje, tako da bi bili na tekočem.«)

(Ne vem, kako bodo spravili v statut kolegij s pravico potrjevanja sklepov samoupravnih organov. Najbrž ne bo šlo. Toda to je njihova stvar. Mene pa še vedno zanima, kje in o čem lahko neposredno odloča proizvajalec. Ponovno mi povesta, da na sestankih kolektiva, na katerih govorijo predvsem o nagrajevanju.)

»Imamo pa tudi desko, na kateri je razvidno, koliko je ekonomska enota naredila prejšnji dan. Če je naredila manj kot 18.000 komadov — tolikšna je skupna obveznost — potem se kar brez sestanka dogovorimo, kaj moramo storiti, da bi dosegli in presegli normativ.«

»Pa presežek vedno dobite?«

»Pri tej delitvi se dogaja nekaj čud-

nega. V avgustu smo na primer dosegali dnevno povprečno 18.500 komadov in smo delili 27 % presežka. V septembru smo proizvajali povprečno 19.000 komadov, pa so nam dovolili, da razdelimo le 20 % presežka, tako da smo si izposodili še 4 % iz centralnega rezervnega sklada, da bi imeli vsaj kolikor toliko primerne dohodke. Res je, da je bilo v zadnjem mesecu nekaj več delavk kot v prejšnjem, toda komad je bil v septembru kljub temu za 1,60 din cenejši kot v avgustu — pri enakem materialu in istih dajatvah. Drži pa, da več novih delavcev, ki jih priučujemo, škoduje skupnemu presežku. Delavka, ki komaj pride v tovarno in največkrat sploh ne doseže norme, dobi enak odstotek od presežka ekonomske enote — glede na njen bruto dohodek — kot tista delavka, ki je izpolnila poldruge norme.«

»Za nove delavce torej niste kdo ve kaj zainteresirani?«

»Kdo bi pa bil!«

»In kaj nameravate v bodoče?«

»Razmišljamo o tem, da bi povečali bruto postavko in zmanjšali tisti gib-

ljivi del, ki povzroča predvsem hudo kri, kreg in prepir.«

(Rekel sem jima, da ne vem, če jim bo takšna pot kaj dobrega prinesla, kajti doslej, kolikor se jaz spoznam na nagrajevanje, nikoli ni bilo dobrih odnosov v kolektivu, če človek, ki je več naredil, ni več dobil. Vprašala sta me: »Torej to ni prav?« Dejal sem, da bi bilo bolj prav, če bi vso zadevo resno premislili in vpeljali takšen način nagrajevanja, ki bi koristil njihovemu delu, odnosom in tudi žepu.)

IV.

Ob slovesu novinar in predsednik razmišljata, kaj se bo izcimilo iz tega, kar sta slišala in rekla. Novinar pravi: »Skušal bom napisati vso zadevo tako, kot je bila izrečena...« Predsednik pa: »Eo le koristilo! Nekje smo se ustavili, radi bi napredovali, pa ne vemo, kako. Da bi le bilo več takšnih razgovorov. Nas pa v zadnjem letu nihče ni obiskal.« Potlej je novinar molčal. Kaj pa naj bi tudi dejal?

JANEZ VOLJČ

Skupna vprašanja

Razgovor o tem, kako naj bi statuti komun obravnavali področje izobraževanja in kulture, ki so ga pretekli petek organizirali Centralni svet Zveze sindikatov, Zvezni sekretariat za prosveto in kulturo ter Kulturno-prosvetni svet Jugoslavije, je opozoril na nekatera skupna izhodišča pri izdelavi statuta. Bilo bi namreč verjetno nesmotno, če bi vsaka komuna povsem zase ločeno iskala odgovorov na nekatera vendarle vsem skupna vprašanja. Kljub izredno specifičnim pogojem, v katerih se javljajo vprašanja s področja izobraževanja in kulture v določeni komuni, vendar gre za to, da jih povsod poiskujemo najboljše uskladi s družbeno-ekonomskimi in družbeno-političnimi procesi, da uveljavljamo načelo moderne družbe, njeno spoznanje, da sta izobraževanje in kultura integralni del progressa in končno, da uveljavljamo sedanjo stopnjo razvoja in perspektivne smeri na obeh področjih.

Prav zaradi teh skupnih izhodišč in potrebe po medsebojni izmenjavi izkušenj pri doseganju delu na osnutkih statuta komun, je pobuda omenjenih forumov za skupni razgovor gotovo zelo koristna. Tembolj, ker so isti forumi do razgovora samega tudi že izdelali nomenklaturno problemov s področja izobraževanja in kulture za statute komun. Izdelavo take nomenklature je omogočilo predvsem javno razpoloženje, saj je v zadnjem času v naših komunah izredno dosti razprav o vseh mogočih problemih z obeh področij. To javno razpoloženje pa je treba zdaj tudi smotrno izkoristiti, predvsem vse tiste pobude, ki kažejo konkretne rešitve v prid nadaljnjega razvoja samoupravljanja na teh področjih, na razvoj izobraževalnih in kulturnih koncepcij in seveda na njihovo usklajevanje z ostalim komunalnim razvojem. Senada je treba takoj opozoriti na to, da je ta nomenklatura problemov s področja izobraževanja in kulture za statute komun vendarle širši register vseh vprašanj, ki vsa tudi ne sodijo v statute (važno je, katera vprašanja bodo dobila to mesto), temveč so to vprašanja, ki jih bo treba obdelati tudi v kratkoročnih in dolgoročnih programih razvoja na področju izobraževanja in kulture (npr. vprašanje časovno zastavljenih nalog, količine sredstev, strokovnih kadrov), v letnih in perspektivnih družbenih planih, morda tudi v nekaterih dokumentih na nivoju medobčinskega sodelovanja, okroga ali republike, pa še v pravilnikih skladov za kulturo, šolstvo, štipendije, statutih izobraževalnih in kulturnih institucij in drugih samoupravnih aktih. Vse to senada v skladu s specifičnimi komunalnimi pogoji, tako materialnih možnosti kot glede na konkretno stopnjo kulturnega razvoja, glede na proizvodne in kulturne potrebe, glede na strukturo občanov in podobno.

Nekatera vprašanja iz te nomenklature bodo obdelana v statutih samostojno kot specifična vprašanja izobraževanja in kulture, npr. tista, ki naj dajo odgovor na to, kje so družbeni akcenti komunalne izobraževalne in kulturne politike, kako bo komunalna skupnost preko obstoječega demokratičnega samoupravnega mehanizma urgela vprašanja z obeh področij itd. Zopet druga, npr. vprašanja razvoja samoupravnih organov v samih ustanovah in domeno njihovih konkretnih samoupravnih pravic, pa bodo verjetno lahko najbolj smotrno obdelali skupaj z ostalimi družbenimi službami.

Težnje, da bi v statutih takratno našli vse ustanove in dejavnosti z obeh področij, ki naj bi jim družba zagotovila normalen razvoj, so kljub dobremu namenu ostale na tleh nekonkretnega. Sploh je danes precej razpravljano povsod o tem, kaj je deklarativno, kaj načelno in kaj konkretno. Deklarativno bi bilo prepisovanje ustavnih načel v statute, ne glede na to, kako bodo ta načela realizirana. Način, kako jih bomo v komunah realizirali, pa je gotovo stvar konkretnega dogovora določene komunalne skupnosti in sodi v statute.

Iz množice problemov, ki jih obravnava omenjena nomenklatura in na katere naj dajo odgovore statuti komun, bi navedla le nekatere:

— Kako bomo v statutu uveljavili princip skladnih materialnih naložb za področje kulture in izobraževanja in s tem uveljavili spoznanje, da sta sestavni del ekonomskega in družbenega razvoja komunne (fiksirani proporciji; ali dogovor, da se načelo skladnosti upošteva ob vsakoletnem formiranju družbenega plana; skladnost sredstev v skladu, kar pa še ne pomeni vedno enakomerno razporeditev sredstev nazven).

— Kako bomo ta sredstva oblikovali, da bosta povečana produktivnost in kulturni razvoj v medsebojni odvisnosti (vezano na rast osebnega oz. narodnega dohodka; na osebni in družbeni standard).

— Kdo bo upravljal s sredstvi skladov (upravni odbor, skupščina koristnikov).

— Kako bo sklad razdeljeval splošna družbena sredstva (ne na naslov ustanove; za programe; po pogodbah zaradi obojestranskih obveznosti; kritični delitve, ki naj upoštevajo sintezo individualnih interesov občana in družbenih interesov).

— Kdo bo v ustanovah razpodeljal s sredstvi, delil dohodek (postopoma bi verjetno morali prepuščati to v odločanje kolektivom; npr. določanje cene

šolanja, kajti težko je verjeti, da se bo sicer delitev osebnega dohodka v teh ustanovah popolnoma uveljavila).

— Kako se bo politika izobraževanja in štipendiranja uveljavljala kot integralno kulturno-proizvodno vprašanje (politika sofinanciranja se prepokaši uveljavlja; ekonomski moment ni deloval v pogledu perspektivnejše politike štipendiranja; skrb proizvodnih organizacij za lastne kadre; za katere kadre bo skrbel komunalna skupnost).

— Kako bi zagotovili čim večji vpliv javnosti (da občan uveljavi svoje interese, potrebe, kritične pripombe) na kulturno politiko (kulturne tribune kot metode družbenega dogovora, njihovi predlogi in sugestije občinski skupščini; ali v ekonomsko in kulturno razvitejših komunah morda v perspektivi skupščinski kulturno-prosvetni zbor).

— Kakšni bodo akcenti družbene kulturno-prosvetne politike, da se bo v praksi kreativno uveljavljala vedno širši krog občanov na teh področjih.

Skratka, številna so vprašanja, na katera bo v statutih treba odgovoriti. Po decentralizaciji obeh področij in njihovi integraciji v komuno, je nastala med javnostjo določena nervoza. V skrbi za nadaljnji razvoj. To skrb lahko seveda edino pozdravimo, slabo je le, če hočejo nekateri v tej skrbi reševati vprašanja izobraževanja in kulture izven procesov, sredi katerih se danes gibljemo.

SONJA GASPERŠIČ

Brez kadra ni kvalitetne proizvodnje niti prodaje

V občini Idrija je zaposlenih le 56 oseb z univerzitetno izobrazbo

Borba proti zastareli in nazadnjaški miselnosti, da bo v podjetjih vse šlo brez visoko šolanih kadrov, borba proti odporu do ljudi, ki imajo višje znanje in borba proti zasidranim in že oguljenim vodstvenim stolicam, je v podjetjih dokaj težka in dolgotrajna, zato pa je tudi borba za šolanje in štipendiranje mladih kadrov postala zelo ohlapna in zvodenela.

Če pogledamo na te trditve skozi številne podatke o kadrih z univerzitetno izobrazbo v idrijski občini, nas bo stresla prava mrzlica.

Z univerzitetno izobrazbo je v občini le 56 oseb. Največ, po osem je rudarskih inženirjev in zdravstvenikov, 11 oseb je s filozofsko in prirodoslovno matematično fakulteto, 6 pravnikov, po eden in največ štiri pa iz ostalih področij. Stanje je torej dokaj revno in obeta kaj slabo gospodarsko in drugo perspektivo razvoja komunne.

Od skupnega števila fakulturnih izobražencev jih je zaposlenih v gospodarstvu 25, niti polovica torej, v gospodarstvu pa 31. Tudi taka porazdelitev je vse prej kot razveseljiva, za gospodarstvo pa naravnost porazna.

Kot vidimo ne pride na eno gospodarsko organizacijo niti en visok izobraženec, dočim jih pride v republiškem merilu sedem.

Ekonomisti so v občini trije. Dva sta zaposlena v občinski upravi, eden pa v rudniku. Vse ostale gospodarske in negospodarske organizacije so brez ekonomistov. Podobna je situacija tudi s pravniki. Dva sta zaposlena na sodišču, dva v rudniku in dva v občinski upravi.

Skratka od 27 podjetij je 23 brez univerzitetnih izobražencev.

Ob tej analizi je zanimiva nadaljnja ugotovitev, da je mnogo takega kadra že odšlo iz občine in da odhaja tudi domači kader, dočim tuj sploh ne prihaja, z redko izjemo k rudniku. Kje so temu vzroki? Predvsem bo najbrže temu krivo slabo počutje, saj velja še vedno za domačina pregovor, da v domačem kraju ni uspeha in bodočnosti, kar velja še vedno za nekatere manjše kraje. Dalje bi med vzroke lahko prileželi tudi dejstvo, da mladega človeka kaj radi odrivajo, da mu ne dajejo možnosti razmaha in uveljavljanja njegovega znanja in mladih ambicij. Zato mladina nima perspektive. Če dodamo

semkaj še prav pogosto tudi nizke prejemke, problem stanovanj, odhajanja za zakonskim drugom, pomanjkanje vsakega družabnega življenja, zelo šibko in revno kulturno prosvetno življenje in ne med zadnjim tudi slabe medsebojne odnose, ki so značilni za mala gnezda, potem bi v glavnem izčrpali vzroke take kadrovske situacije v Idriji. V take pogoje seveda nerad pride tudi tujec.

Kako bomo reševali problem? Predvsem bo treba spremeniti odnose do znanja in s tem do visoko šolane kadra. Docela bo treba spremeniti sedanjo kadrovsko politiko gospodarskih organizacij. Začeti bo treba misliti na bodočnost podjetij, ki ni samo od danes do jutri, in se brezpogojno in čimprej sprijazniti z dejstvom, da je bodočnost podjetij le v razgledanem in strokovno visoko usposobljenem in mladem kadru. Brez teh bodo podjetja prav kmalu zašla v težave, teh pa je že bilo zelo mnogo prav zaradi pomanjkanja kadra. Zakaj naj bi čakali, da nas bodo šele težave spametovale in privedle do prepričanja, da kvaliteto proizvodnje in njeno uspešno prodajo na trgu lahko zagotovijo samo sposobni kadri. Težko se je seveda sprijazniti in odločiti za umik z določenih in že segrelih vodstvenih položajev, toda to bo prej ali slej neizbežno.

Tudi v štipendiranju bo moral zapihati nov veter. V tej politiki ni načrtnosti in sistematičnosti, kaj pogosto pa odločajo prijateljske vezi. Število štipendij in štipendistov v občini naglo pada. Za tem dejstvom se skriva borba proti strokovnjakom, proti šolam in znanju, borba proti vsem, ki kaj več znajo in utegnejo ogroziti stolčke, na katerih je ustoličeno neznanje. Zlomiti vse to ne bo lahko, je pa nujno že danes in ne šele jutri.

Kakšno je stanje štipendij? Res je, da je na visokih šolah 52 vseh štipendistov, res pa je tudi, da so bile letos dane samo tri nove štipendije v občini. Od vseh štipendistov pa jih odpade na gospodarstvo manj kot polovica.

Poglejmo malo v podjetja. Neko določeno kadrovsko politiko vodi samo rudnik. Od vseh podjetij ima samo on kadrovske in kadrovske sektor. Ima dalje tudi že dovolj strokovnega kadra in štipendira še 13 študentov. Priznati je treba, da pomaga s svojim štipendiranjem tudi celi občinski skupnosti.

ETA v Cerknem s 500 zaposlenimi štipendira samo enega študenta na elektrotehnični fakulteti. Zavedljivi bi se samo z absolventi prav stopnje.

V Lesni industriji imajo tri štipendiste na strojni fakulteti, na arhitekturni in na ekonomski fakulteti. »Kolektor« štipendira dva študenta na strojni fakulteti, »Simplex« prav tako enega na strojni, KZ enega na ekonomski in obrat GG enega študenta na gozdarski fakulteti.

Vsa trgovska in gostinska podjetja pa ne štipendirajo niti enega dijaka in študenta, niti na srednjih niti na višjih in visokih šolah.

Tako je torej stanje in perspektiva kadrov v podjetjih.

Ali ni že marsikaj zamujenega? Ali smo že kdaj pomislili na škodo, ki jo je povzročila že doslej taka nesmiselna in za podjetja ter našo ožjo in širšo skupnost porazna in škodljiva politika? Kdaj bomo spoznali, da brez razgledanega, šolanega in strokovno sposobnega kadra ni bodočnosti niti podjetij, niti komunne same. Brez pravega kadra ni visoke proizvodnje, ni kvalitetne proizvodnje, ni višjih dohodkov proizvajalcev in podjetij, ni večjih dohodkov niti v občini. Na tak način ni napredka, razvoja komunne in višjega standarda.

Na univerzi pada število študentov iz delavskih vrst. Gimnazija svojo nalogo na tem polju že izpolnjuje. Treba pa je domačim gimnazijcem v interesu domačega razvoja priskrbeti domače štipendije in jih obdržati v domačem okolju. Rešitev nadaljnega razvoja je samo v domačem kadru, seveda pa bo treba spremeniti in odpraviti vse tiste vzroke, ki povzročajo beg domačega kadra iz domače zemlje.

Vprašanja sredstev ni in ne sme biti. V kadre vložena sredstva se bodo v bodočnosti bogato obrestovala. Neko podjetje je letos že plačalo 20 milijonov sodnih taks in stroškov tožb. Ako bi bil v podjetju sposoben kader, bi najbrž teh nepotrebnih izdatkov ne bilo ali vsaj ne v tako visokem številu.

Z ustvaritvijo novih pogojev za nove in boljše kadre ne smemo več odlašati. Pred nami je že plan za prihodnje leto in tudi že perspektivni sedemletni plan razvoja komunne. Ali bo dobila nova in trezna kadrovska politika in z njo primerna sredstva v njih primerno mesto? Ob sredstvih za nadaljnje investicije v osnovna sredstva morajo biti zagotovljena tudi sredstva za investicije v kadre.

O vseh teh perečih problemih je razpravljal na svoji zadnji seji plenum občinskega odbora SZDL in sklenil, da bo s stanjem seznanil občinsko skupščino, ki naj o problematiki razpravlja in tudi ukrepa.

LADO BOZIC

Finansiranje društvene dejavnosti v Zasavju

V zvezi s financiranjem društvene dejavnosti se v Zasavju pojavljajo še vedno precejšnje težave. Zbrana sredstva — z izjemo Trbovelj — ne zadostajo niti za osnovno dejavnost društev. Sistem zbiranja sredstev za društveno dejavnost namreč temelji na dogovoru s predstavniki delovnih organizacij, ki pa dokaj neredno izpolnjujejo svoje obveznosti. Ob pomanjkanju sredstev se razumljivo zmanjšuje društvena dejavnost. To dejstvo narekuje zahtevo, da se zagotovi povsod tak sistem zbiranja sredstev za financiranje društvene dejavnosti, da bodo zagotovljena sredstva vsaj za osnovno dejavnost.

V Trbovljah se stekajo v sklad za pospeševanje kulturne in telesnozvojnje dejavnosti sredstva 5% dopolnilnega proračunskega prispevka. Letos bo vplačilo znašalo 35,7 milijona din. Po predračunu bodo letos iz zbranih sredstev namenili 22,3 milijona din za funkcionalne izdatke; 8,4 milijona din za investicije; 3,8 milijona din za vzdrževanje domov ter 1,1 milijon din za izredne prireditve. Kljub temu pa v Trbovljah ugotavljajo, da imajo premalo sredstev za vzdrževanje domov, čeprav znaša skupna vrednost osnovnih sredstev 5 kulturno-prosvetnih in telesnozvojnih domov nad 680 milijonov din. Poleg tega pa še ugotavljajo, da so pokazala doslej društva premalo zanimanja za vzdrževanje domov in so z vzdrževalnimi deli odlašali iz leta v leto; ponekod pa so ta sredstva uporabili celo za osnovno dejavnost posameznih sekcij oz. društev.

V Zagorju ob Savi pa deluje zdaj pri občinski skupščini poseben sklad za pomoč družbenim organizacijam in društvom. Ob ustanovitvi sklada je bilo s predstavniki vseh delovnih organizacij dogovorjeno, da bodo prispevale letno po 10% od doseženega bruto produkta. Lani so predvideli, da bodo delovne organizacije vplačale 7.864.000 din v sklad, vplačale so pa le 3.757.000 din; letošnja obveznost delovnih organizacij do sklada znaša 7.594.000 din, do konca meseca septembra pa je bilo vplačano le 2.226.656 din. Za lansko in letošnje leto dolgujejo tako delovne organizacije skladu za pomoč družbenim organizacijam in društvom nad 9.200.000 din. Torej doslej niti eno leto še ni bilo vplačanih vsaj 50% predvidenih sredstev.

Za osnovno dejavnost društev in družbenih organizacij je do 10. oktobra letos upravni odbor sklada razdelil skupaj 2.480.000 din sredstev; od tega občinski zvezi za telesno vzgojo 1.380.000 din in občinskemu svetu Svobod in prosvetnih društev 570.000 din. Dodeljena sredstva so uporabili samo za osnovno dejavnost društev, tako za nakup rekvizitov, za najemnine in za stroške tekmovalj. Zaradi nerednega in nezadostnega dotoka sredstev se porajajo številni problemi, hkrati pa se zmanjšuje že itak minimalna društvena dejavnost. Ko je zagorska občinska skupščina razpravljala o tem vprašanju, je med drugim sklenila, da je treba delovne organizacije opozoriti, da izpolnijo svoje obveznosti do sklada; in prvih zborih volivcev naj se poda poročilo o društveni dejavnosti in o problemih v zvezi s tem; za prihodnje leto pa je treba izdelati nov način zbiranja sredstev in zagotoviti redni mesečni dotok sredstev, da se tako ustvarijo pogoji za razgibanjšo in stalnejšo društveno dejavnost.

V obeh zasavskih občinah menijo, da bo treba v prihodnje v sistem delitve sredstev vnesti nekatere nove elemente, ki bodo temeljili na številu organiziranih prireditvah in doseženih uspehih, da se tako stimulira posamezne organizacije oz. sekcije za opravljeno delo. Zra-

ven tega pa bo treba določiti tudi vire in kriterije za sredstva za vzdrževanje domov in za nadaljnje investiranje, seveda usklajeno z načrti in potrebami.

MARJAN LIPOVSEK

Pripisano v uredništvu:
Zgoraj objavljeni članek tovariša Lipovška kaže na praktične probleme financiranja društvene dejavnosti — v sistemu financiranja pač, za katerega so se v dveh zasavskih občinah odločili v preteklih letih. Toda prav tak sistem odpira za razmišljanje že nova vprašanja.

Dogovor obeh komun z delovnimi organizacijami, da prispevajo določen delež svojih sredstev za društveno dejavnost, se ne realizira zadovoljivo. Sredstva pritekajo neredno ali pa tudi ne v višini dogovora. Postavlja se vprašanje, zakaj tako. Ali v Zagorju delovne organizacije niso ustvarile predvidenih planiranih sredstev, in zatorej svoji obljubi ne morejo zadostiti? Ali morda niso prepričane, da je tako vlaganje sredstev najbolj smotrno, da imajo od le-tega tudi sami neposredno korist? Ali so ta sredstva vendarle bila po dogovoru namenjena le dejavnosti, danes pa se trošijo tudi za investicije in vzdrževanje domov? Ali potemtakem morda delovne organizacije le čutijo, da v našem sistemu takega sofinanciranja ni nekač v redu? Iz članka tovariša Lipovška bralec namreč ne more razbrati, ali so ta sredstva delovnih organizacij edina sredstva v obeh komunah za področje kulture ter telesne kulture ter njihovi dejavnosti, ali kolikšna je participacija za ta področja ob delitvi skupnih sredstev komunne iz občinskega

proračuna? Ali je prav, da domove vzdržujejo iz sredstev, ki so jih prispevale delovne organizacije, verjetno predvsem zato, da bi lahko uveljavile kulturne interese in potrebe tudi članov svojih kolektivov, a ne morda zato, da bi na ta način, morda edini, reševali skupne komunalne potrebe, npr. investicije in vzdrževanje domov, ki so končno javni komunalni objekti kot komunalne ceste, mostovi itd. Ali bo moč zagotoviti le ob na ta način danih sredstvih kolikor toliko stabilna sredstva za trdnjši kulturni razvoj npr. trboveljskega in zagorskega občana? Ze iz članka se vidi, da obstaja v obeh komunah danes prepričanje, da bo treba poiskati zlasti za investicije in vzdrževanje domov stabilnejše vire sredstev. Katere? In končno vzbuja članek še eno poslednje vprašanje: ali je dovolj, da bosta obe zasavski komuni poiskali sicer nove kriterije za delitev sredstev, namenjenih društveni dejavnosti, upoštevajoč njeno kvantiteto in kvaliteto, toda ločeno od ostale delitve sredstev za dejavnost na tem področju, npr. za ostale programe, dejavnost in usluge s področja kulture, ki jih bodo izvedle morda delavske univerze ali recimo za različna gostovanja itd.

To je le nekaj vprašanj, ki se vsiljujejo za razmišljanje danes v tem članku, še celo zato, ker so nekatera takega značaja, da bo treba zlasti v statutarni javni debati nanje najti neke odgovore. Zato bi bili zelo veseli, če bi se iz obeh zasavskih komun k takemu razmišljanju kdo oglasil, saj s morda perspektivnejše rešitve že dokaj jasne, le da jih ta članek bolj podrobno ne omenja.

Stari in vedno novi motivi z levega brega reke

Foto Milan Sparovec

Na dnevnem redu: statuti

• TRBOVLJE:

Manjšina za zgled večini

Komisija za pomoč pri izdelavi statutom delovnih organizacij pri občinski skupščini Trbovlje, je sklicala se-stanek s predstavniki vseh trboveljskih delovnih orga-nizacij, na katerem je bilo ugotovljeno, da poteka pre-počasi izdelava osnutkov statutom delovnih organizacij. Doslej je komisija dobila na vpogled le dva statuta de-lovni organizacij, in sicer statut Gostinskega podjetja »Rudar« in poslovne enote Trbovlje »Elektro-Ljubljana«.

Sicer pa je stanje v zvezi z izdelavo osnutkov statutom delovnih organizacij na področju trboveljske občine na-slednje: od ostalih 31 delovnih organizacij imajo v 18 delovnih org-zacij izdelane le teze, v devetih delovnih organizacijah pa člani kolektivov razpravljajo o osnutkih statutom. Ugotovljeno je tudi, da v 4 delovnih organiza-cijah doslej še niso začeli z deli, ker »čakajo na nekatere predvidene organizacijske spremembe«.

-k-

• SLOVENSKE KONJICE:

Najmanj storjenega v obratnih in družbenih službah

Predsednika občinskega sindikalnega sveta tovariša Vlada Pratnemerja, ki je skupaj še z nekaterimi člani predstevstva pred kratkim obiskal skoraj vsa podjetja v občini, smo vprašali, kako poteka izdelovanje statutom v posameznih delovnih organizacijah. Odgovoril je:

»Po ugotovitvah, ki smo jih dobili ob nedavnem obisku podjetij, so v naši občini šele štiri delovne organiza-cije izdelale osnutke statutom, in sicer v Tovarni kovin-skih izdelkov in litarini v Vitanju, v tovarni umetnih brus-ov »Komet« v Zrečah, gostinskem podjetju »Jelen« v Slovenskih Konjicah in Opekarni Loče. Od skupnega šte-tila delovnih organizacij na območju občine (brez šol, ustanov in zavodov), je to le slabih 20%. Komisije v teh podjetjih bodo osnutke v najkrajšem času dale v javno razpravo vsem zaposlenim. Njihove pripombe, predloge in mnenja bodo komisije obravnavale, še preden bodo osnutke predložile organom upravljanja v dokončno potr-ditev.«

Mnogo je napravljene tudi že v nekaterih večjih podjetjih kot npr. v usnjarskem kombinatu »Konus«, dalje v tovarni usnjarskih strojev »Kostroj«, na LIP v Sloven-skih Konjicah, v TKO Zreče in še v nekaterih drugih de-lovni organizacijah.«

Ko smo tovariša Pratnemerja vprašali, kako izdelu-jejo osnutke v manjših, predvsem obrtnih podjetjih, nam je dejal:

»Prav v teh je bilo doslej najmanj napravljene. Delno je temu krivo, ker nimajo ustreznih kadrov. Zato se razgovarjamo z delavsko univerzo, da bi organizirala v ta namen poseben seminar. Na podoben način bomo verjetno pomagali pri izdelavi osnutkov osnovnim šolam in zavod-om. Odločili smo se tudi, da bomo o izdelavi statutom razpravljali na prvi seji plenuma občinskega sveta.«

V. L.

• ČRNOMELJ:

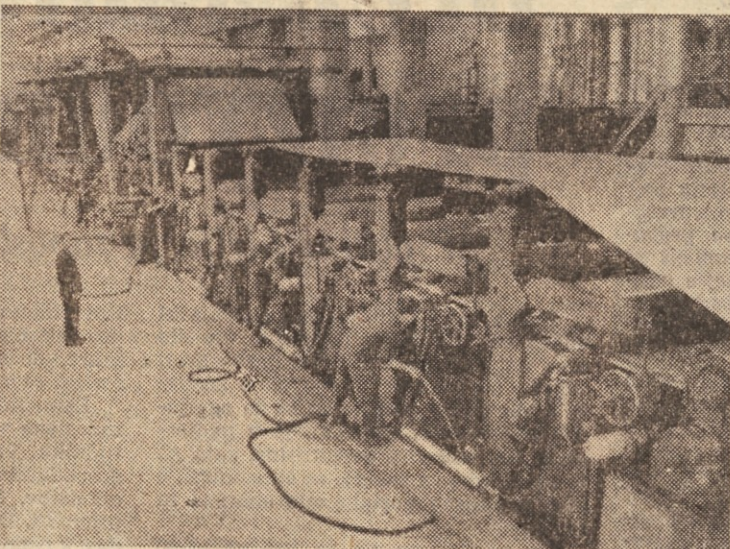
Učinkovita pomoč

Izdelava osnutkov statutom delovnih organizacij na območju črnomeljske občine je v drugi polovici oktobra in začetku novembra lepo napredovala. Po dosedanjih prizadevanjih je moč pričakovati, da bodo pravočasno iz-delani. Doslej so že izdelali osnutke v Splošnem trgovskem podjetju Črnomelj, Beltu in nekaterih drugih delovnih kolektivih.

Nedvomno je k pospešitvi te akcije, ki je bila nekaj časa v zastoju, znatno pripomoglo prizadevanje občinskega sindikalnega sveta in ostalih političnih vodstev. Na posebnem seminarju, ki ga je pripravil OSS Črnomelj, so udeleženci obdelali pomen izdelave osnutkov statutom in naloge sindikalnih podružnic, organov upravljanja in vod-stev kolektivov.

Poseben problem predstavljajo v tej občini statuti javnih služb. Zaradi tega je tudi o tem posebej razpravljal strokovni odbor sindikata.

D. V.

Dva velikana — »človek in stroj«. V novem obratu tovarne papirja v Količevem izdelajo na orjaškem avtomatiziranem stroju do 13.000 ton raznega kartona (Foto M. Šparovec)

• ILIRSKA BISTRICA:

Trideset let pozneje

Pred časom je skupščina ob-čine Ilirska Bistrica organizirala javno razpravo o regionalnem načrtu urbanistične ureditve mesta in okolice.

Predvideni razvoj ilirsko-bistriškega gospodarstva v na-slednjem obdobju tridesetih let nakazuje nadaljnji razvoj indus-trije in kmetijstva zlasti v pre-delavo lesa in kmetijskih pridel-kov. Tako naj bi v obstoječih industrijskih obratih opravili potrebne rekonstrukcije in mo-dernizacije, pospešili naj bi uvaj-anje tehnoloških procesov in podobno, kar naj bi v nasled-njih letih znatno povečalo proiz-vodnjo.

Tako je predvideno letno pove-čanje proizvodnje v tovarni Lesonit za 10 odstotkov, skladno s tem pa bo treba zagotoviti hkrati še 1,5 ha novih zemljiških površin za gradnjo novih objek-tov. Čeprav naj bi v glavnem celoten postopek proizvodnje mehanizirali, bo tovarna še kljub temu zaposlovala nad 450 delovnih moči.

Načrt prav tako predvideva dve etapi rekonstrukcije tovarne Topol. Pri prvi etapi bo pouda-re na uvedbi večje mehaniza-cije, na bolj mehaniziranem načinu proizvodnje in bo zajel predelavo eksotične hlodovine v furnir ter sestavo furnirskih ele-mentov za pohištvo. Po prvi fazi bi tovarna zaposlila 500 delav-cev, danes jih zaposluje skupaj 450. Druga faza rekonstrukcije pomeni zgraditev nove tovarne kosovnega pohištva.

V prvi fazi rekonstrukcije bi znašala vrednost fizičnega obse-ga proizvodnje 1 milijardo 600 milijonov dinarjev, danes znaša eno milijardo dinarjev, po kon-čani drugi fazi rekonstrukcije pa bi znašala nad 2 milijardi 400 milijonov dinarjev.

S programom je predviden tudi bodoči razvoj tovarne orga-nskih kislin in predvideva pove-čanje obstoječih kapacitet in osvajanje proizvodnje še drugih organskih kislin. Tako je s pro-gramom predvideno, da bi le-ta povečala sedanjo letno proizvo-dnjo citronske kisline od 120 ton na 350 ton, predelavo vinskih droži od sedanjih 400 ton na 2000 ton letno. To povečanje na-

merava tovarna analizirati v najkrajši perspektivi. V daljši perspektivi pa namerava EE kmetijsko industrijskega kombi-nata tovarna organskih kislin razširiti še kapacitete citron-ske kisline od sedanjih 120 ton letno na 2000 ton, osvajanje no-vega postopka za mlečno kislino in postavitev obrata od sedanjih 180 ton na 2 do 3 tisoč ton letno. Prav tako ima v programu po-stavitve obrata mravljinčne in oksalne kisline s proizvodnjo 2000 ton, osvajanje postopka in postavitev obrata za propionsko kislino z letno proizvodnjo od 500 do 1000 ton in povečanje obrata za vinsko kislino od se-danjih 180 na 500 ton.

Gostinstvo in turizem sta ena od glavnih gospodarskih panog, ki ji bo dana vsa prioriteta v prvi fazi izgradnje, prav zaradi obstoječe skromne gostinske in turistične kapacitete. Tako je predvideno, da bi za bodoči raz-voj gostinstva in turizma morali zagotoviti en sedež na vsa-kih deset prebivalcev v resta-vracijah, po en sedež v vsakih 20 prebivalcev v slaščičarnah, kavarnah, mleknah in gosti-ščin, ker pa je tu že tako močno razvit tranzitni turizem, je treba te kapacitete povečati za vsaj še 50 odstotkov, tako da bi pri-dobili skupaj 1350 vseh sedežev v lokalih, sedaj je trenutno na razpolago po vseh tovrstnih obratih v Ilirski Bistrici skupaj 610 sedežev.

Polg je omenjenega so pred-videni še številni servisni obrati, otroški vrtci z otroškimi igrišči, pralnice, šolski prostori, postavi-tev kulturnega doma s 500 se-deži, gradnja zdravstvenega do-ma in skupaj 68.300 m² potreb-nih stanovanj za prebivalstvo mesta, ki bo po predvidevanjih naraslo na 6000 od sedanjih 3700.

Za realizacijo izdelanega re-gionalnega urbanističnega nač-rtu bi po predračunih potrebo-vali skupaj 15 milijard 371 mi-lijonov 170 tisoč dinarjev v treh fazah izgradnje do leta 1992.

Po dograditvi vseh predvide-nih objektov in ureditvi mesta Ilirske Bistrice in njene okolice bi popolnoma spremenila njeno sedanje lice, bruto dohodek pa bi tedaj znašal letno skupaj 85 milijard dinarjev, danes pa zna-ša skupaj 8 milijard dinarjev.

jk

• ZASAVJE:

Priprave za praznovanje 20-letnice AVNOJ

V vseh štirih zasavskih ob-činah hočejo kar najbolj slovesno praznovati 20-letnico zgodovinskega II. zasedanja AVNOJ. V Trbovljah, Hrastni-ku, Zagorju ob Savi in Litiji bodo pripravili več kulturnih prireditev. Ob tej priložnosti bodo v Trbovljah izročili name-nu nov nepotrebnih otroški ode-lek Bolnice Trbovlje; Elektro livarska industrija — ELIT se bo vselila v nove tovarniške prostore v Zgornjih Trbovljah; v Trbovlje pa bo preneseno ob tej priliki tudi del proizvodnje nove »Iskrine« tovarne polpre-vidnikov.

Omenimo naj še, da bodo v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju ob Savi in Litiji pripravili na dan pred praznikom slavnostne akademije; pred tem pa se bo do sešli na slavnostna zaseda-nja organi samoupravljanja v delovnih organizacijah in ob-činske skupščine.

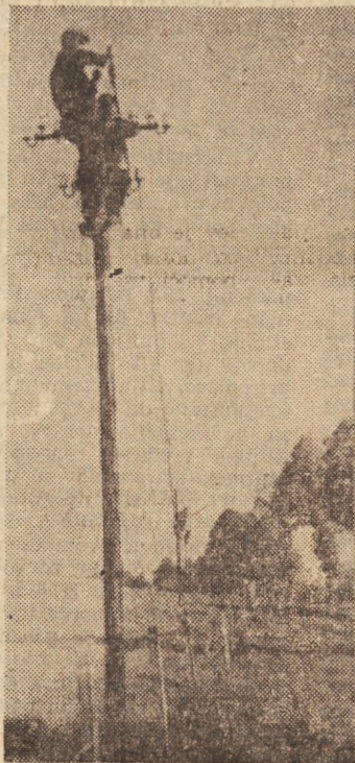
-k-

• TGA KIDRIČEVO:

Čimprej tople malice

Menda je delovni kolektiv TGA v Kidričevem eden izmed redkih v mariborskem okraju, ki še vedno nima toplih obro-kov. Zato ni nič čudnega, da so na seji CDS nekateri člani o tem ponovno razpravljali. To-varna ima sicer urejen bife z mrzlo malico, toda ta prav go-tovo ne more nadomestiti ka-lorične vrednosti tople hrane.

Vse do danes ni prišlo do nikake rešitve. Zato so tudi na tej seji smatrali, da to vpraša-nje zahteva širšo razpravo in so odločili, da bodo o toplih enolončnicah in izboljšanju službe v bifeju razpravljali na eni iz-med prihodnjih sej. Topla je-dila so nujno potrebna, saj prihaja del zaposlenih iz oddalje-nih krajev in so tudi po 10 do 12 ur brez tople hrane. -ce-

Novo linije... (Foto M. Šparovec)

7 dni
v sindikatih

KRANJ — Na pobudo strokovnega odbora sindi-kata delavcev industrije in rudarstva so v minulem tednu predstavniki desetih večjih podjetij razpravljali o izdelavi statutom. Udele-ženci so opozarjali, naj bi v posameznih poglavjih statuta jasno nakazali na-čelne smernice o izobra-ževanju, planiranju itd. Sin-dikalne organizacije naj bodo pohudniki za čim širše razprave. M.

LITIJA — Udeleženci občnega zbora občinskega sindikalnega sveta Litija so razpravljali predvsem o iz-delavi statutom in skrajša-nju delovnega časa.

Občni zbor je ugotovil, da pomanjkanje strokovne-ga kadra predvsem v manjših delovnih organiza-cijah vpliva, da delo v zvezi z izdelavo osnutkov statutom delovnih organiza-cij in prehodom na 42-urni delovni teden ne poteka ta-ko, kot bi bilo želeli. Sicer je občinski sindikalni svet Litija o tem že nekajkrat razpravljal in v sodelova-nju z litijsko Delavsko univerzo nudil pomoč de-lovnim organizacijam pri izdelavi osnutkov statutom. Ugotovljeno pa je, da sin-dikalne podružnice v de-lovnih organizacijah niso posvetile tem nalogam za-dostno pozornost. Izjema pri tem so sindikalne po-družnice v Lesni industriji Litija, v Predilnici, Indus-triji usnja Smartno in Kresniški industriji apna. Predvsem v manjših de-lovnih organizacijah ugotavljajo, da so sicer organi samoupravljanja imenovali potrebne komisije za izde-lavo osnutkov statutom, to-da te si niti niso izdelale načrtov za delo.

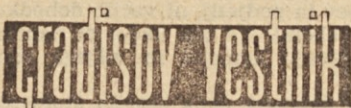
V večjih delovnih orga-nizacijah na področju li-tijske občine bodo začeli z razpravami o osnutkih statutom ob koncu novem-bra oziroma v začetku de-cembra. Vprašanje pa je, kakšni bodo osnutki statu-tom v istih delovnih orga-nizacijah, katero so zdaj šele na začetku del ali pa z deli sploh še niso začeli.

Udeleženci so med dru-gim naglasili, da je povsem nesmiselno tekmovanje, v kateri delovni organizaciji bodo prvi prešli na 42-urni delovni teden. Bistveno je namreč, da bo ta ukrep temeljil na podrobnih anali-zah, hkrati pa, da bo zago-tovljena nadaljnja rast stro-ritnosti, večja proizvodnja in večji standard.

Ob razpravah o pripravah za izdelavo osnutkov statutom delovnih organiza-cij in prehodu na skrajša-ni delovni teden je bilo ugotovljeno, da tamkajšnje Društvo inženirjev in teh-nikov dosedaj ni nudilo prav nobene pomoči delo-vnim organizacijam pri ure-janju teh dveh važnih na-log.

V razpravi o gospodarje-nju je občni zbor ugotovil, da se samoupravni organi prehitro zadovoljujejo z doseženimi uspehi in ne iščejo vzrokov, ki vplivajo na slabše rezultate. Zbor proizvajalcev prejšnjega občinskega ljudskega odbo-ra je sicer redno spre-mal gibanje gospodarstva, toda tudi ta se je prehitro zadovoljil z obrazložitvami delovnih organizacij glede nastalih problemov. -k

• IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DE

Dilema: Ležeči lev ali lev v skoku

Bistveno je, kaj hočemo. Ali hočemo ležečega leva, ki pre-ži na vse in vsakogar, ki bi se skušal samo dotakniti nečesa, kar je na njegovem območju, ali pa hočemo leva v skoku. Ta-ko duhovito je uprispodbil predsednik naše ustavne komi-sije in predsednik upravnega odbora podjetja inž. Saša Skulj poglavitve probleme, ki jih mora rešiti komisija, ki priprav-lja spremembo našega statuta.

Gre torej za to, ali naj bo Gradis tak, kakršen je zdaj, se pravi s poslovnimi enotami, pri-kljenimi na domače baze, ki naj se tu razvijajo ter išče-jo vsak svojo perspektivo na tistem področju — z drugimi besedami bi se to reklo, da raz-vijamo samostojne pa vendar heterogene poslovne enote, ki jih povezuje skupno ime — ali pa naj bo Gradis monolitna ce-lota, sposobna tudi najzahtev-nejših gradbenih nalog, naj bo doma ali v tujini, kar pa seve-da pomeni, da je treba tudi or-

ganizacijsko podjetje močno modernizirati, specializirati in v tej smeri tudi mehanizirati.

To je torej dilema, za ka-tero bi marsikdo dejal, da je že zdavnaj rešena, da smo jo postavili z dnevnega reda že ob decentralizaciji delavskega samoupravljanja v našem pod-jetju, da je to vprašanje skoraj dokončno rešeno s sklepi znamenitega pohorskega posve-tovanja, še kljub vsemu temu — aktualna. Res, prišli smo v raz-pravo sicer že tako daleč, da je redko kateri, ki bi na glas za-govarjal okostenele organiza-cijske principe in smo po be-sedah vsi za moderno organi-zacijo podjetja, v dejanjih pa... Kar spomnimo se pred-logov poslovnih enot, kakšno mehanizacijo naj bi kupili, drobne zadeve, s katerimi naj bi — modernizirali obrtniško proizvodnjo, ne pa gradbeništa industrializirali.

Navsezadnje pa — le čemu spet besede o tej problematiki, ko se vendar pogovarjamo o statutu podjetja?

Preden bomo napisali nove člene statuta, si moramo raz-jasniti perspektive razvoja pod-jetja in tudi njegove organiza-cije, je dejal tovariš Skulj. Pr-votni osnutek statuta na pri-mer je temeljil na organizaciji,

ki bi pomenila dokajšnjo cen-tralizacijo podjetja in uprav-ljanja v njem. Zaradi hudega odpora v enotah tista varianta ni bila sprejeta in tako imamo sedaj statut, v katerem je za-kovana sedanja organizacija podjetja z vsemi svojimi po-manjkljivosti in brez nakaza-ne poti, kako naj bi jih odpravili.

To moramo napraviti naj-prej, pravi tovariš Skulj. Del posla je že opravljen, saj je sprejet poseben uvod k statutu, v katerem so naštetje poglavit-ve misli za nadaljnji razvoj družbenih odnosov v našem podjetju, nekakšna temeljna načela, ki naj bi bila v po-sameznih členih statuta potem podrobneje obdelana in raz-členjena.

Statut naj odseva prizadeva-nja, da postane Gradis tako podjetje, ki bo sposobno ureš-ničevati največja dela v grad-beništvu, dalje razvijati tehnolo-gijo gradbeništvu ter njego-vo notranjo organizacijo. Gra-dis naj bi bil sposoben prevze-mati dela tudi v tujini (in naj bi jih tudi prevzel), poleg pa naj bi bilo podjetje tudi do-voľ akumulativno, da bi si moglo nabaviti potrebno meha-nizacijo.

Nekateri trdijo, da Gradis stagnira. Navsezadnje je čisto

človeško vzeto tudi res, da vsa-komur godi, če živi umirjeno življenje brez vsakršnih skrbi in pretresljajev, da dela tako kot večeraj in kot predvečerajšnjim in od tod tudi razumljiv kon-servativizem, ki pa je seveda v nasprotju s stremljenjem po na-predku.

Vzpostavili naj bi novo orga-nizacijo podjetja, pa ne takš-ne, kakršna se je izkazala v Po-reču, kamor so poslale enote svoje presežke in še te vsaka s svojim šefom. Te stvari pa je treba prej dobro proučiti z vseh plati, še preden bodo uzakonje-ne v statutu. Navsezadnje se lahko zgodi, da nekaj zapišemo v statut, v življenju pa se po-tem izkaže, da terja tako do-ločilo take in take kadrovske premike — če omenimo samo to — pa ostane določilo statuta le črka na papirju, ker so ob-jektivni in še bolj subjektivni razlogi za to, da premika ni moč uresničiti. Zato se je treba prej domeniti in potlej šele zapisati.

Vprašanje pa je, ali sploh hočemo tak Gradis. Predlogov glede nove, drugačne organiza-cije je veliko. Najprej gre za oblikovanje specializiranih obratov — obračunskih enot, ki naj bi postale sčasoma tem-elj organizacije našega pod-jetja. V poslovnih enotah za zdaj še ne kažejo kakšne poseb-

ne vneme, da bi jih ustanovili. Navajajo kopico razlogov, da jih ne morejo ustanoviti. Naj-pogostejši med njimi je pač ta, da se specializirane enote ne bi obnesle, ker ne bi bilo za-nje dovolj kontinuiranega dela: zdaj bi imele dela preveč, čez čas pa nič. Da ne navajamo drugih razlogov, med katerimi omenjamo tudi kadrovske. Če le ti kadrovski problemi ne nastopajo na drugi strani?

No, to vprašanje v seda-njem statutu ni obdelano, ali je rečeno bolj mimogrede, ali pa je pomanjkljivo razčlenjeno. To je treba storiti sedaj, ko smo se lotili podrobnega študija statu-tarnih členov, ki jih je treba spremeniti ali dopolniti. Poseb-no vprašanje, ki ga je treba obdelati v statutu s tem v zve-zji, je položaj obračunskih enot, njihovih pravic in dolžnosti ter njihove organizacije. O tem je v sedanjem statutu sicer ne-kaj napisanega, vendar bi bilo treba prav to poglavje posebej obdelati, če se že zavzemamo za novo organizacijo podjetja.

Nekateri menijo, da je last-na cena kot eno izmed meril go-spodarnosti in obračunavanja dohodka enote, poseben prob-lem. Pravijo, da bi bili rešeni nenadoma vsi problemi, če bi mogli ugotoviti lastno ceno. Vse

poslovne enote bi imele enak start, enake bi bile v pogojih ustvarjanja dohodka, zaradi če-sar bi bilo lažje ljudi preme-ščati in podobno.

Pa pogledimo, kaj bi bilo tre-ba storiti, če bi se odločili za obračun po lastni ceni. Pred-vsem bi morala biti kalkulantska služba na centrali podjetja zelo močna, zlasti pa najmanj toliko avtoritativna, da bi mog-la izločiti vsakršne poskuse mo-rebitnega »okrog prinašanja« v poslovnih enotah. Pa smo pri kadrovskem problemu, ki je za-radi privezanosti ljudi na do-ločen bazen tako zapleten.

Vprašanje pa je, ali je treba iskati rešitev v tej smeri, če se odločimo za specializirane obra-tnje? Zdi se, da potlej ugotavlja-nje takšne lastne cene za obra-čun dohodka niti ne bi bilo treba.

Naj bo dovolj, je dejal tova-riš Skulj. Bistveno pri vsem tem je, da se je treba dogovo-riti za to, kakšno organizacijo podjetja hočemo, kakšna naj bi bila v bližnji in kakšna v dalj-ni perspektivi. Zato je pamet-no, če se ob dopolnjevanju in predelovanju statuta dogovorimo za te stvari in na tem zgra-dimo poglavitve člene statuta.

Kar se tovariša Skulja tiče, on je odločno za »leva v sko-ku«.

15. komuna METLIKA

S R S L O V E N I J A

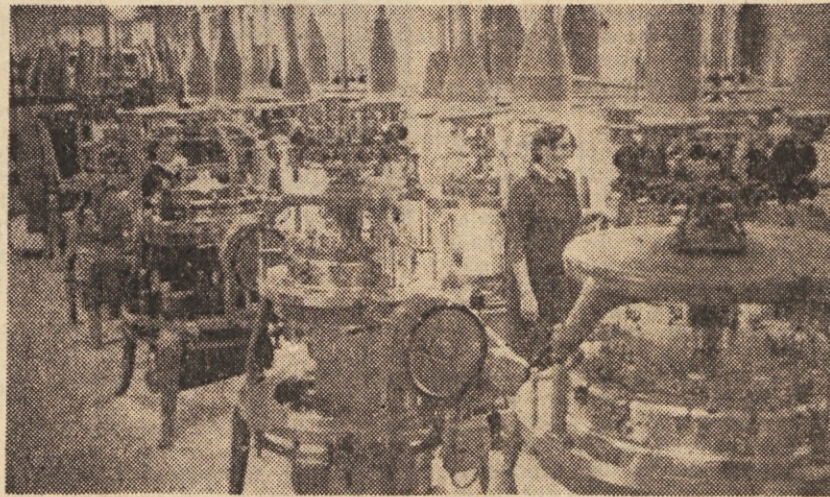
1. komuna VELENJE	11. komuna GROSUPLJ
2. komuna IDRİJA	12. komuna MURSKA SOBOTA
3. komuna JESENICE	13. komuna PTUJ
4. komuna KRANJ	14. komuna TREBNJE
5. komuna KAMNIK	
6. komuna SEŽANA	
7. komuna NOVO MESTO	
8. komuna SEVNICA	
9. komuna LOGATEC	
10. komuna NOVA GORICA	

BELA KRAJINA NI SAMO LEPA

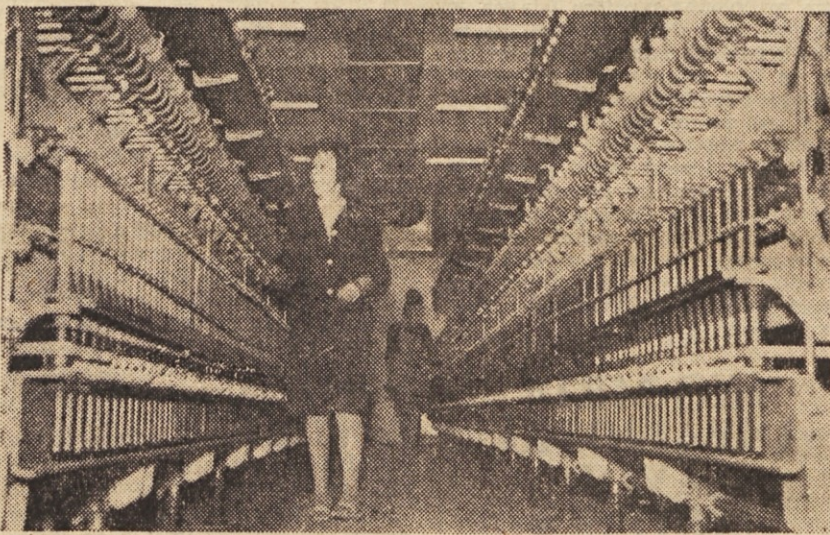
Občinski praznik — 26. november 1963 — bo v metliški občini res praznik slehernega občana. Verjamem, da ga bodo praznovali bolj slovesno kot kdaj koli doslej. Upravičeno bodo ponosni na svoje uspehe pri krepitvi gospodarske moči občine; pregledali bodo sadove svojih dosedanjih prizadevanj in nedvomno ugotovili, da so ubrali pravo pot, ki vodi k hitrejšemu napredku. Ne gre zgolj za spodbudne rezultate sicer še vedno maloštevilnih, čeprav praviloma mladih delovnih organizacij, temveč za druge pridobitve, ki so jih Belokranjci tako želeli in od katerih si veliko obetajo. Predvsem gre za košček asfaltnega traku čez Gorjance. Letos se že lahko peljete v Metliko po asfaltni cesti — iz Novega mesta; upajmo, da se bomo čez čas lahko pripeljali po taki cesti v Metliko tudi iz Vinice... Novi hotel v Metliki bo spriču odprtih vrat — tako Belokranjci govorijo o novi cesti — v prelepo Belo krajino eden od temeljev turizma. Gozdovi belih brez, zeleni travniki, vinogradi znanih trt, med katerimi se bele zidanice, obilo sadja, tople pomladi in čudovite jeseni, zgodovinske znamenitosti, topla Kolpa, sloviata prijaznost domačinov — vse to bo privabljalo v Belo krajino vse več obiskovalcev. In ugotovili bodo, da Bela krajina ni več samo lepa...

opremili s potrebnimi instrumenti in zagotovili potreben zdravstveni kader. Drobna ilustracija: zdravstveni dom v Metliki v svoji preventivni dejavnosti pregleduje in zdravi zobe vsem šoloobveznim otrokom. Velik napredek so dosegli v šolstvu. Najprej so obnovili požgano šolo na Radovici, adaptirali šolo na Suhorju, dozidali učilnice v Podzemlju, uredili otroški vrtec in šolsko kuhinjo v Metliki. V občini so osemletke, kadrovsko dobro zasedene. Še pred petimi leti niso imeli dovolj učiteljev (predmetnih še danes ni dovolj), toda zdaj so tu štipendisti. Skrb za kadre se zrcali tudi v dejstvu, da občinska skupščina trenutno štipendira 16 študentov na srednjih in 4 na višjih šolah.

Medtem se je spremenilo tudi mesto Metlika. Nove stavbe, ureditev ulic, trgov, parkov, kanalizacije, vodovoda, novi trgovski lokali — to so spremembe oziroma novosti v mestu, za katerega že imajo urbanistični načrt. Ta jim je vodilo, ko se lotijo kakršnekoli gradnje. V zvezi s turističnimi načrti stremijo po ureditvi vseh naselij od Gorjancev do Gradaca. Tako, da bo Bela krajina še lepša. In, seveda, bogatejša.

»BETI« — belokranjska industrija trikotaže — krožni pletilni stroji

»NOVOTEKS« obrat II, Metlika — predilni prstenčev stroj, ki ga upravlja ena sama delavka

»BETI« — PRVA BELOKRANJSKA TOVARNA

Iz majhne obrtne delavnice v Črnomlju je nastalo invalidsko podjetje strojno pletilstvo, ki se je razvilo v trikotažno industrijo Belokranjka. Leta 1956 se je podjetje preselilo iz Črnomlja v Metliko. To je bil zaredek industrializacije Metlike. Majhno podjetje je imelo delovne prostore v nekdanjem internatu; kmalu pa so postali pretesni. 1960. leta so se preselili v adaptirane prostore bivše vojašnice. Tisto leto je bilo v BETI — ob preselitvi iz Črnomlja v Metliko se je podjetje preimenovalo v **BELOKRANJSKO TRIKOTAŽNO INDUSTRIJO (BETI)** — 120 zaposlenih, vrednost brutoprodukta tovarne pa je bila že 381.866.000 dinarjev.

Danes je v BETI že 450 zaposlenih. Po letošnjem planu naj bi izdelali za 1 milijardo in 40 milijonov dinarjev izdelkov; do konca septembra so že ustvarili za 744 milijonov dinarjev brutoprodukta.

V omenjenih prostorih tovarne v Metliki dela danes 300 oseb. 150 jih je zaposlenih v črnomeljskem obratu. V Črnomlju je namreč medtem nastalo novo trikotažno podjetje, ki pa se je priključilo k BETI — v obsejstransko korist. Črnomeljski strokovni delavci in tamkajšnji delovni

prostori so omogočili povečanje proizvodnje, ki jo je BETI lahko plasirala na trg glede na že pridobljeni renome.

BETI danes nedvomno uspešno posluje. Priznanje zasluži ves kolektiv. Razumeti moramo — in tudi ceniti — napore, ki so jih vložili pri delu. Če ne poudarjamo znova težav v zvezi s prostori (vsekakor bodo v prihodnosti morali zgraditi nove), ne smemo prezreti, da so se morali uveljaviti na trgu kljub konkurenci že razvite trikotažne industrije v državi, da se je ves kader priučeval k temu delu šele, ko se je zaposlil v podjetju, da so imeli stare stroje, s katerimi je bilo delo naporno in — zamudno.

Tovarna mora biti nenehno v rekonstrukciji, BETI pa je še kako bila potrebna rekonstrukcije. Zdej imajo sodoben strojni park. V prvi fazi rekonstrukcije so izločili ploske stroje za volno in bombažne majice, okrogle in »rašel« stroje pa so poslali v predelavo oziroma v preureditev za proizvodnjo finega pletiva. Če obiščemo pletilnico danes, če opazujemo delavke, ki delajo ob štirih strojih, in dejansko samo nadzirajo stroje, medtem ko je prej ročna pletilja ves čas »telovadila«, bomo zaznali napredek in se prepričali, da smo v sodobni tovarni. To prepričanje nam utrdi vpogled na organizacijo dela, v to, kako je organiziran notranji transport. Nič nepotrebnih prevozov ali prekladanja surovin, polizdelkov ali izdelkov. Skratka, tudi notranji transport je sodobno urejen, kot terja sodobno organizirana proizvodnja: od skladišča surovin — preko snovanja in navijalnice — v pletilnico — v barvarno — v oddelek konfekcije — v skladišče gotovih izdelkov. Barvarna, mimorede omenjeno, je pravzaprav nova pridobitev: glede barvanja bombažnega blaga so se osamosvojili letos aprila, ob našem obisku tovarne pa so montirali nov natezalni stroj in druge ustrezne naprave za sintetiko.

Tako se bodo osamosvojili tudi glede tega. Doslej so bili odvisni od uslug drugih in prav zaradi te odvisnosti se je konfekcijski oddelek marsikdaj znašel v težavah. Usloge niso bile pravočasno izvršene in blaga ni bilo...

Belokranjska industrija trikotaže proizvaja sintetično in svileno trikotažo in čipke. Slednje za potrebe lastne proizvodnje, delno tudi za prodajo. Znano je, da so čipke prej morali uvažati. Zdej so devize za to prihranjene, hkrati pa je BETI pričela izdelke izvažati. Računajo, da bodo letos izvozili za 30.000 dolarjev svojih izdelkov v Svico in Zahodno Nemčijo.

BETI se torej prav uspešno razvija. Nadaljnja rekonstrukcija bo omogočala vse večjo proizvodnjo. V komuni nedvomno poudarjajo, da pričakujejo od BETI čez dve leti proizvodnjo v vrednosti treh milijard dinarjev.

Po vsem, kar smo povedali, so pričakovanja utemeljena.

»NOVOTEKS« — OBRAT II — METLIKA

Pred leti, nekako v 1956. letu, so v novomeški tekstilni tovarni »NOVOTEKS« pričeli pripravljati načrte za gradnjo predilnice. Kot je znano, se je »NOVOTEKS« specializiral za proizvodnjo moških tkanin iz česane preje; tako surovino so morali uvažati. Logično je, da so se želeli osamosvojiti. Medtem pa je bila, da bi pomagali nerazviti metliški občini, zgrajena v Metliki proizvodna hala. Za kaj jo uporabiti? »NOVOTEKS« torej pripravljala načrte za gradnjo predilnice, v Metliki pa stoji neizkoriščena zgradba. Delavski svet »NOVOTEKSA« se je odpovedal tovrstni gradnji v Novem mestu in (Nadaljevanje na naslednji strani)

Belokranjci so svobodoljubni ljudje. Njihov delež v narodnoosvobodilni borbi je nov dokaz za to. Bela krajina je zibelka slovenskega partizanstva. Dogodek pred 21. leti — 26. novembra 1942. leta — v spomin katerega so si Metličani izbrali 26. november za občinski praznik, ni zapiisan v zgodovini le kot podvig enot udarne brigade »Ivana Cankarja« in 13. proletarske brigade. Likvidacija belogardijske postojanke na Suhorju je povzročila, da tod nikoli več ni bilo take postojanke.

V z bojem priporjeni svobodi pa so se morali Belokranjci lotiti novih nalog. Metliška občina je po številu prebivalstva najmanjša občina v SR Sloveniji. Ob popisu leta 1961 je štela 6881 prebivalcev, ki so živeli v Metliki in šestdesetih vaških naseljih. Spomnimo pa se na dejstvo, da je kljub znanemu izseljevanju Belokranjcev v tujino — koliko jih srečamo še v čezmorskih deželah, kamor so odšli za kruhom — pred vojno živelo na območju današnje metliške občine približno 9000 ljudi. To pa pomeni, da je bilo izseljevanje po vojni še močnejše. Ne več v inozemstvo, temveč v druge, industrijsko bolj razvite kraje države oziroma tja, kjer so po vojni zgrajene tovarne potrebovale delovne moči. Teh pa je bilo v teh krajih več ko dovolj. Industrije ni bilo nobene, slabo razvita obrt in pa promet z lesom (Gradec) pa ni nudila možnosti zaposlitve večjega števila prebivalcev. Reši-

tev je bila v industrializaciji, kateri so doslej prizadevali Metličani ob pomoči vse družbe že postavili temelje. Njen začetek pa dejansko sega le nekaj let nazaj, v 1956. leto, ko je v Metliki začela delovati Belokranjska trikotažna industrija (BETI). Drugi korak na tem področju je bil storjen z ustanovitvijo NOVO-TEKSOVEGA obrata v Metliki. Svoj delež k industrializaciji je dalo tudi **LESNO PREDELOVALNO PODJETJE METLIKA**, ki se je razvilo na Suhorju. Po vsem tem nam ni treba naštevati podatkov za dlje kot pet let nazaj: 1958. leta je bila vrednost družbenega brutoprodukta, ustvarjenega v metliški občini, le 1 milijarda 445 milijonov dinarjev, narodni dohodek pa 369.539.000 dinarjev. Narodni dohodek na prebivalca je v tem letu znašal 52.125 dinarjev, v občini pa je bilo zaposlenih v družbenem sektorju 395 oseb. V 1962. letu je bilo v občini že 923 zaposlenih, vrednost ustvarjenega družbenega brutoprodukta je že preseгла 4 milijarde dinarjev, narodnega dohodka pa dobro poldrugo milijardo. Vrednost narodnega dohodka na prebivalca pa je že znašala 230.800 dinarjev. Po planu za letošnje leto — glede na dosedanje realizacije sklepamo, da ga bodo uresničili — bo brutoprodukt spet za 200 milijonov večji...

Vzporedno s tem so razvijali družbene službe. V Metliki so zgradili sodoben zdravstveni dom, ga

Pogled na Metliko

prevzel stavbo (in vse obveznosti) v Metliki. Obrat — predilnica česane volne v Metliki — je pričel poskusno obratovati konec 1958. leta. Po elaboratu naj bi tam proizvajali v treh izmenah 402 toni preje. Ko je pričela predilnica redno obratovati v treh izmenah (skupaj 220 zaposlenih), se je povečal količinski plan na 540 ton.

Prvi čas obratovanja je obrat proizvajal tkalstvo prejo za potrebe »NOVOTEKSA« pa tudi druge volnarske industrije. Proizvajal je tudi trikotna prejo. Ko pa so povečali tkalnico v Novem mestu, je vso tkalstvo prejo prevzel matični obrat.

Vzporedno s specializacijo tovarne v Novem mestu je bilo potrebno specializirati tudi proizvodnjo metliškega obrata.

Specializirana proizvodnja tako imenovanih česanih tkanin zahteva razen sodobne oplemenilnice tudi sodobno predpripravo tkalnice. Le-ta po tehnološki proizvodnje sodi k tkalnici in mora biti neposredno ob njej.

Medtem pa se je »NOVOTEKS« vključil v mednarodno delitev dela, se pravi, pričel izvažati. Prav zaradi zahtev tujega trga so morali oziroma morajo izdelovati tkanine iz tanjših prejev (preje višjih števil, kot pravijo tekstilci), toda za tako proizvodnjo obrat v Metliki ni bil prilagojen. Zato so, prav letos, izločili iz metliške predilnice tri stroje, ki so sicer spadali v predpripravo v tkalnico in jih premestili v Novo mesto in tako pridobili prostor v obratu II za nove kapacitetne stroje, kar pomeni vskladitev proizvodnje v predilnici s predilnico, to pa omogoča proizvodnjo zaželenih in potrebnih višjih števil preje.

Tako je torej danes obrat II »NOVOTEKSA« specializirana predilnica za proizvodnjo enojne tkalnice preje. Še vedno v Metliki proizvajajo tudi trikotna prejo, a vse manj in kaže, da bodo to proizvodnjo sčasoma opustili zaradi vse večjih potreb po enojni tkalstvi preji. Kot je znano, v Novem mestu povečujejo tkalnico.

Ob taki specializaciji in z novimi stroji, bodo v metliškem obratu »NOVOTEKSA« z istim številom zaposlenih povečali že naslednje leto proizvodnjo na 630 ton. Produktivnost bo torej znatno večja kot doslej.

Metliški obrat »NOVOTEKSA« pa ni v zadnjem času pridobil samo nove stroje. Zdaj ima dokončno urejene proizvodne prostore (stavba je urejena), največja pridobitev pa so nove klimatske naprave. Ureditve letih je bila potrebna zaradi zahtev samega tehnološkega postopka, nič manj pa zaradi zagotovitve dobrih delovnih pogojev.

V Metliki raste nova generacija tekstilcev. Domačini postajajo mojstri svojega dela. Obrat je važen gospodarski činitelj v občini, kolektiv pa se zaveda, da ima v sedanjih proizvodnih usmeritvah, tako obrata kot vsega podjetja »NOVOTEKS«, trajne perspektive.

»KO-MET« INVALIDSKI ZAVOD METLIKA

Tista dvonadstropna stavba nekdanjega internata je, dejal bi, rojstna hiša metliške industrije. Zdaj v njej dela 135-članski kolektiv KONFEKCIJE METLIKA, že znan po imenu INVALIDSKI ZAVOD METLIKA. Da ni komet, ki nenadoma zažari in ugasne, temveč prej zvezda stalnica, če pač zapišem asocijacio, bo razvidno iz nekaj skopih podatkov, ki jih bom nanizal.

Pred dnevi je zavod stopil v četrto leto svojega obstoja. Ustanovljen je bil 3. novembra 1960. leta, ustanovil pa ga je ObLO Metlika ob sodelovanju republiškega zavoda za socialno zavarovanje in Zavoda za zaposlovanje delavcev iz Ljubljane. Na začetku to ni bil zavod kot je danes. V takratnem INVALIDSKEM ZAVODU je bilo zaposlenih le 6 oseb. Pričeli so izdelovati konfekcijo in žensko perilo. Šest sodobnih brzošivalnih strojev in spretno roke kvalificiranih delavcev je kmalu pokazalo rezultat. Število zaposlenih se je počasi večalo, brutoprodukt 1961. leta pa je znašal 38,2 milijona dinarjev. Morda prvi hip pomislimo, da je to malo, vendar je bila številka večja kot je marsikdo pričakoval. Kazalo je, da so se lotili dela s prave plati. Že naslednje leto se je vrednost brutoprodukta skoraj potrojila — znašala je 112,7 milijona dinarjev. Letošnji plan je predvideval, ob povprečno 120 zaposlenih, vrednost proizvodnje v znesku 180 milijonov dinarjev; plan pa so 100-odstotno uresnili že v devetih mesecih, do konca leta pa ga bodo presegli za 100 milijonov dinarjev, ker so se novozaposleni že priučili delu.

In kaj proizvajajo? V oddelku konfekcije: delovne obleke in delovne plašče (halje), otroške hlače, otroške pajace, v oddelku ženske galanterije pa: modrčke, steznike, podkrlca, bluze in jutranje halje. Torej izdelke, ki so se jih lotili navkljub konkurenci in se kljub konkurenci uveljavili. Saj ne zmorejo izdelati toliko kot kupci z vseh strani naročajo.

»KO-MET« invalidski zavod Metlika — mali manekeni v pajacih, ki jih poleg drugega izdeluje tovarna

»KO-MET« je lep primer, kako sodobni stroji v pridnih rokah lahko zagotovijo visoko produktivnost. V »KO-METU« pa vendar gre za izdelke, ki jih trg zahteva sicer v velikih količinah toda tudi v širokem asortimentu, predvsem pa v prvovrstni kakovosti. Da so ženske kot nakupovalke strog sodnik, je znano. V tem se skriva, dejal bi, podvig kolektiva »KO-META«. Tako kot vsa sedanja industrija v Metliki (čez nekaj let bodo v zvezi z Metliko govorili o tradicionalni tekstilni industriji, saj se je prva in najbolj razvila), tudi KONFEKCIJA METLIKA zaposluje delavce, pravzaprav delavke, saj so v krepki večini, ki so se svojemu delu priučile po nastopu službe.

Po vsem tem smo dolžni povedati še nekaj besed o perspektivah zavoda. V prihodnjih letih bodo zgradili nove proizvodne prostore. Potrebnovali bodo še več strojev in še več — in to si v občini žele — delavk. Računajo, da bo »KO-MET« 1965. leta s 350 zaposlenimi (seveda, že v novi hali) ustvarjal brutoprodukt v znesku ene milijarde dinarjev, dve leti pozneje, s 500 zaposlenimi pa še za pol milijarde več.

In kaj bo s prostori, v katerih je danes »KO-MET«? Spet bodo rojstna hiša nekemu novemu podjetju. Najbrž kovinske stroke.

LESNO PREDELOVALNO PODJETJE METLIKA

Iz žagarskega obrata na Suhorju, zaposloval je 25 ljudi, ki so žagali les in iz mizarskega obrata v Gradacu — tam pa je bilo 10 stavbnih mizarjev — je nastalo LESNO PREDELOVALNO PODJETJE METLIKA. Danes zaposluje že 120 delavcev, od tega jih je več kot sto zaposlenih v večjem obratu na Suhorju. V Gradacu je v mizarskem obratu 16 mizarjev, ki se ukvarjajo večidel s stavbnim mizarstvom.

Ne le težnja po zaposlovanju, temveč predvsem potreba po izkoriščanju slabšega bukovega lesa je prispevala k razvoju LPP, kot v Metliki označujejo to podjetje. Tako so se lotili proizvodnje lesne galanterije, raznih stolčkov, polic za rože, polic za knjige, za radijske sprejemnike, ročajev za čopiče in podobno. Pri tem so uspeli. Lani je brutoprodukt podjetja znašal 166 milijonov dinarjev, letošnji plan pa že predvideva 200 milijonov. Letos so precej rekonstruirali podjetje: kotlovnico, lakirnico, uredili prezračevalne naprave. V načrtu imajo še razširitev delovnih prostorov, ureditev garderob in sanitarij, konec koncev bo treba zagotoviti tudi nove pisarniške prostore. Na Suhorju bodo lahko zaposlili še kakih 30 do 50 delavcev.

LPP že nekaj časa izvažata. Letos bodo izvozili za 134.000 dolarjev, od tega vsaj polovico finalnih izdelkov. Dosedanje rekonstrukcije omogočajo podjetju nemoteno proizvodnjo lesne galanterije. Iz leta v leto izdelajo več izdelkov in izvozni plan za leto 1964 že predvideva 168.000 dolarjev.

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE METLIKA

Trgovina v Metliki ne oskrbuje samo občane metliške občine, saj prihajajo nakupovat v Metliko tudi kupci od daleč onstran Kolpe. V zadnjih letih je SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE METLIKA odprlo več poslovalnic in lahko rečemo, da v 13 poslovalnicah tega trgovskega podjetja potrošnik dobi skoraj vse, kar sodi v špecerijo, tekstil, konfekcijo, pohištvo, galanterijo, steklo, železino, elektrotehnični material; v svojem sklopu ima podjetje tudi knjigarno in papirnico, zelenjavno trgovino in kopensko črpalko. Le-to so zgradili leta 1960.

Povsem nova lokala, v novih stavbah, je Metlika pridobila 1958. leta (delikateso bifeje) in 1960. leta (»Opremo«, ki tudi združuje dve prodajalni: pohištva in v drugem lokalu, elektrotehničnega materiala). Več drugih, starih lokalov, je podjetje adaptiralo in na novo opremilo. V podjetju je letos 42 zaposlenih. Računajo, da bodo v tem letu dosegli 390 milijonov dinarjev prometa, čeprav so planirali 345 milijonov.

Tudi Metličani se ogrevajo za samopostrežno trgovino. Kolektiv SPLOŠNEGA TRGOVSKEGA PODJETJA METLIKA razpravlja o združitvi z ljubljanskim MERCATORJEM, ker sodi, da bi v sklopu močnega podjetja še več storil za modernizacijo metliške trgovske mreže.

KZ Metlika — hlevi v Logu

Metlika — novi hotel tik pred otvoritvijo

OBRTNO PODJETJE »MARMOR« — GRADAC

Ukvarja se s kamnoseško dejavnostjo. Več lepih spomenikov je delo majhnega kolektiva obrtnega podjetja »Marmor« Gradac. Zal v bližini ni ustreznega kamna za njihovo delo; marmor kupujejo v drugih krajih. Delo v lastnih kamnolomih so morali opustiti zaradi slabe kakovosti surovine. Pripravljajo se na ustanovitev teracerskega obrata.

Šest zaposlenih vestno izpolnjuje planske naloge; doslej so plan presegli za 20 odstotkov.

PEČARIJA GRADAC

V osmem letu svojega obstoja PEČARIJA Gradac dosega lepe uspehe. Kolektiv šteje 13 članov, ki gradijo vse vrste lončenih peči, montirajo tudi keramične ploščice in izdelujejo pečnice za peči. Letos si dograjujejo nove proizvodne prostore.

KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA

Metliška kmetijska zadruga je bila ustanovljena 1946. leta. Danes je v zadrugi 90 zaposlenih. V svojem planu so si postavili nalogo ustvariti letos brutoprodukt v višini 495 milijonov dinarjev.

Vsekakor je KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA že danes važen činitelj v občini, kjer je kmetijstvo važna dejavnost. Pri tem ne mislimo samo na vlogo zadruga pri odkupu kmetijskih pridelkov, na preskrbovanje kmetovalcev z reprodukcijskim materialom ter na vlogo zadruga v kooperaciji s kmetovalci, temveč predvsem na njeno lastno proizvodnjo.

KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA ima svoj kmetijski obrat s 120 hektari obdelovalne zemlje, lastne hleve za 300 glav goveje živine, lastno mlekarino, 10 hektarjev hmeljevega nasada in sušilnice za hmelj. Bela Krajina pa najbolj slovi po svojih vinogradih. Zadruga bo obnovila okrog 60 hektarov vinogradov. Vinogradništvo bo vsekakor pomembna dejavnost zadruga. Prav gotovo bo takrat že danes sloveča metliška črnina, primerno kletena in posuševana potrošnikom v originalnih steklenicah z etiketo KMETIJSKE ZADRUGE METLIKA še bolj znana.

Vsekakor pa bo KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA enakomerno skrbela za vse kmetijske panoge.

KOMUNALNA UPRAVA METLIKA

Ko so pričeli v Metliki intenzivne urejevati mesto — graditi nove stavbe, asfaltirati ulice, urejevati parke — so morali podreti marsikatero staro hišo. Tako je prišlo do ustanovitve komunalne uprave, ki je sprva samo odstranjevala ruševine, pozneje pa prevzela vse komunalne službe. Danes 45-članski kolektiv KOMUNALNE UPRAVE v okviru svojih osmih enot skrbi za vzdrževanje javnih naprav v mestu

in cest IV. reda, za snago mesta in preskrbuje prebivalce s pitno vodo. Razen tega imajo remontno klavnico (popravila hiš), mizarsko, kovaško ter vodno instalatersko in slikarsko-pleskarsko delavnico.

MESTNA KLAVNICA METLIKA

Obrtno podjetje MESTNA KLAVNICA ima razen klavnice tudi pet prodajal mesa. Nujno potrebno bo urediti prostore klavnice, predvsem pa hladilne naprave. Podjetje posreduje sveže meso domačim potrošnikom, večje količine pa tudi mesnemu podjetju Stična.

Gradnja mostu v Primostku, na cesti, ki bo povezala Metliko preko Črnomlja z Vinico

PEKARIJA METLIKA

Tudi v Metliki vse bolj kupujejo kruh in ga vse manj pečejo doma. Zato je bila nujno potrebna nova parna pekarna, ki je tik pred dograditvijo. Ne le, da bodo peki imeli boljše delovne pogoje, lahko bodo spekli več kruha in peciva. To je še posebno važno zaradi nedvomnega razvoja turizma na področju občine.

FOTO — KINO METLIKA

Na koncu naj povemo, da imajo v Metliki lep kinematograf, ki kljub prodoru televizije tudi v te kraje privablja številne obiskovalce. V sklopu tega podjetja je tudi metliški foto-atelje.

Spomenik NOB

Vsem prebivalcem občine Metlika čestitajo za občinski praznik v reportaži navedena podjetja, politične in družbene organizacije občine, kolektivni delovni organizacij in Občinska skupščina Metlika.

Najmiroljubnejši šport

Kupil sem si boksarske rokavice in vrečo za treniranje.

Moja boljša polovica je zaradi tega vsa iz sebe in me pošilja k psihiatru. »Poznam te kot pacifista,« mi prigovarja zaskrbljeno, »tvoje nenadno navdušenje za boks je patološko. Boks je krvoločni šport, v ringih je skoraj toliko mrtvih kakor v Shakespeareovih dramah...«

Jaz pa se ji prešno in brezskrbno smejem in z usnjenimi rokavicami suvam v vrečastega nasprotnika, ki visi s stropa: bum... bum, bum... bum, bum, bum...

Postal bom boksar. Nastopal bom v ringih, čeprav je z mojo duševnostjo vse v najlepšem redu. Ob pogledu na kri se mi še vedno

zamajajo tla pod nogami in nisem postal niti za promi- le manj miroljuben. Pač pa je boks postal najmiroljubnejši šport.

Krvoprelitje je tako rekoč izključeno. Boksarska zveza Jugoslavije zahteva, da morajo bokserji na treningih uporabljati zaščitna sredstva. Zahteva sicer ni nova, ampak tokrat jo mora vsak boksaški klub upoštevati. Na treningih bom torej docela varen. Prav tako pa bom varen na javnih nastopih. Rečeno je, da mora sodnik prekiniti igro, če vidi, da slabši nasprotnik dobi udarce zaradi neznanja. Ker sta partnerja malokdaj enakovredna, bodo javni nastopi praktično samo še igrive boksarske uverture rekreacijskega značaja. Dvakrat skočiš sem, dvakrat tja, medtem te nasprotnik zaradi večjega znanja boksa in sodnik zabrljuga fituu... Tekma se konča brez zmagovalca in brez premaganca. In seveda brez krvi in smrti.

Boks ne bo več volk v kožuhi jagneta, ampak jagnje v kožuhi volka. Ha... ha... ha... Bum... bum, ha... ha... bum, bum, bum...

Cestitam vsem, ki so iznašli to imenito srednjo pot. V nekaterih evropskih državah so boks prepovedali kot preveč surov šport in s tem napravili medved-

jo uslugo vsem njegovim ljubiteljem. Pri nas pa, glejte, smo boksu polomili rezila surovosti in postal je najmiroljubnejši rekreacijski šport. Razgibalne vaje v ringu, bi ga na kratko označil.

No, seveda, če bosta izjemoma nasprotnika enakovredna v ringu, se bo tekma nadaljevala, dokler oboje ne omagata ali drug drugega ne ubijeta. To pa je nekaj čisto drugega, kakor če umre en sam. Se smrt je v dvoje lažja in prijetnejša. Občinstvo, ki ljubi tujo kri, bo ob takih primerih pozabilo na razorenje iz prejšnjih prekinjenih nastopov in veselje do boksarskih nastopov bo zopet poživljeno.

Toda to se meni ne bo zgodilo, kajti poskrbel bom, da s partnerjem ne bova enakovredna. Zato: živel miroljubni boks... hurraaa, bum, bum, bum... bum...

ŠILO

Pred nekaj dnevi na GR: Pokal za Markovića...

PO POSVETU O REZULTATIH KONGRESA ZA TELESNO KULTURO

NISMO ZADOVOLJNI

Preveč skrbimo za gledalce in vse prej kot dovolj za to, da bi tisti, ki danes tako pogosto polnijo sedeže v športnih arenah, tudi sami postali športniki

Pet let je preteklo, odkar smo na I. jugoslovanskem kongresu telesne kulture v Beogradu soglasno sprejeli resolucijo, v kateri smo nakazali pot nadaljnjemu razvoju temeljne telesne vzgoje, športne rekreacije in tekmovalnega športa. Pet let je naokoli, odkar smo napovedali boj preživelim pojmovanjem: diletantizmu, športnemu larpurlartizmu, formalizmu, dirigitirani telovadbi v interesu organizacije, historicizmu in še številnim drugim nezdravim pojavi, kot so kupovanje igralcev, črni fondji, pretirana vročernost na igriščih in podobno. In končno smo se po petih letih »preizkušnje« ponovno zbrali na posvetu v Beogradu, da se pogovorimo o rezultatih telesnokulturnega kongresa iz leta 1958, da pogledamo, kateri sklepi in katere naše obljube so rodile sadove, in katere so ostale le na papirju...

Res je, pet let je razmeroma kratka doba, pa vendar dovolj dolga, da se ozremo nazaj in ocenimo rezultate soglasno sprejete resolucije.

Krivicco bi delali sebi in družbi, če bi trdili, da se v zadnjih letih ničesar ni spremenilo, da sklepi beograjskega kongresa niso rodili določenih sadov. Ze samo dejstvo, da smo potrosili na primer leta 1958 za telesnokulturno dejavnost 4 milijarde, v preteklem letu pa 14 milijard dinarjev, nazorno pričča o drugačnem odnosu, o spreminjenju miselnosti na tem področju. Medtem ko je imela leta 1958 več kot polovica šol neredno telesno vzgojo, jih je danes le še nekaj več kot 25% takih, ki so prikrajšane za pouk telesne vzgoje. Tudi v razvoju športne rekreacije naših proizvajalcev smo dosegli korak naprej: dandanes štejejo vrste tistih ljudi v proizvodnji, ki svoj prosti čas že posvečajo tudi športu, skoraj pol milijona. Na olimpijskih igrah, svetovnih in evropskih prvenstvih smo skupno osvojili 71 medalj! Številke so zgovorne...

Se in še je bilo slišati na »malem kongresu« v Beogradu primerjave, podatke, analize in tehtne besede, ki so govorile o tem, da napredujemo, čeprav počasi, pa vendar... Toda, ob vzporejanju storjenega in zamujenega, ob vzporejanju uspehov in lepih besed, ki so ostale vse do danes le besede, je dele-

gate »malega kongresa« dva dni, kolikor je trajal posvet, navdajala misel, da se v preteklih petih letih nismo dovolj potrudili, in da so temu primerni tudi rezultati, ki močno zaostajajo za ostalim našim družbenim razvojem.

Tako analize kažejo, da je še vedno 2 milijona mladih ljudi, fantov in deklet v razvoju povsem brez telesne vzgoje, da ne omenjamo brez telesne kulture! To pomeni, da še vedno nimamo tiste baze, tistih temeljev (o katerih pišemo in govorimo že toliko časa, da nas boli že glava), iz katerih naj bi poganjala kvaliteta, iz katerih naj bi izšli ljudje, ki bi pozneje znali na svojih delovnih mestih utemeljevati koristi aktivnega oddiha, temeljev, katerih nadgradnjo bi sestavljali zares številni dobri in odlični tekmovalci, ki bi nas mogli dostojno zastopati na vsaki tekmi, na vsaki ravni. Če smo na posvetu slišali, da ima že blizu 75% naših šol redno telesno vzgojo, moramo — če želimo biti objektivni — dodati tej informaciji še malce manj razveseljav podatke: več kot polovica šol ima močno okrnjen pouk telesne vzgoje; zato, ker ni telovadnic, ker ni sredstev (na učenca pride letno za telesno vzgojo komaj nekaj več, kot pa stane porcija pečene kostanja), ker v večini primerov »skrbijo« za pouk telesne vzgoje zanj povsem nekvalificirani ljudje, ki to delajo, ker morajo, pa čeprav si niti sami niso povsem na jasnem, če je telesna vzgoja zares potrebna... Še vedno ne moremo, oziroma ne znamo zvrzati denarja za skromne športne objekte, namenjene doraščajoči

mladini. To pomeni, da še vedno ne nudimo osnovnih pogojev za temeljno telesnokulturno dejavnost. Ni denarja..., še za najnujnejše stvari ni sredstev! Tako govorimo, istočasno pa gradimo objekte za atraktivne prireditve, istočasno vlagamo milijarde v stadione in športne hale, v katerih bo lahko sedelo na tisoče in tisoče ljudi. V nekem mestu so se v času posveta pogovarjali, da bi zgradili nogomarski stadion za 20.000 gledalcev, pa čeprav nima mesto niti polovico toliko prebivalcev...

Ob dvodnevnih diskusij v Beogradu se tako človek upravičeno ni mogel znebiti občutka, da preveč skrbimo za gledalce in vse prej kot dovolj za to, da bi tisti, ki danes tako pogosto polnijo sedeže in stojišča v športnih arenah, tudi sami postali športniki. Kako skromna so na primer prizadevanja, da bi vključili žene in dekleta v telesnokulturne organizacije, pri čem dejstvo, da je na sto moških komaj ena žena vključena v to ali ono športno organizacijo itd.

In zaključki? Množičnost, množičnost in spet množičnost.

Seveda, pričeni pri temeljih, od spodaj navzgor...

Torej, »mali kongres«, ki je bil te dni v Beogradu, ne bo ostal v analih kot prelomnica naše telesnokulturne dejavnosti, še manj kot revolucionarna preokretnica. Prav nič od tega. »Mali kongres« nam pomeni le »osvežitev starih sklepov«, v katerih smo postali samo še bolj trdni kot pred petimi leti.

ANDREJ ULAGA

DELO ODBORA ZA ODBIHI IN REKREACIJO PRI OESS TRBOVLJE

OB NOVIH NALOGAH

V okviru občinskega sindikalnega sveta Trbovlje sta nekaj časa delovali samostojni komisiji za oddih in rekreacijo ter za delavske športne igre. Pozneje sta se obe komisiji združili v enoten odbor za oddih in rekreacijo. Naloga novega telesa je, da vzpostavi tesnejše stike s sindikalnimi podružnicami in drugimi telesnokulturnimi organizacijami, hkrati pa, da uvede v delovne kolektive, odbore za oddih in rekreacijo. Izdelati mora tudi podrobno analizo perspektivnega razvoja oddiha in rekreacije v vseh delovnih organizacijah na področju trboveljske občine.

V Trbovljah tudi ugotavljajo, da v večini tamkajšnjih delovnih organizacij še nimajo izdelanih pravilnikov o načinu koriščenja letnega dopusta niti izdelanih načrtov za dodeljevanje dotacij. Omenjeni pravilniki bi seveda pripomogli članom kolektiva, da bi že na začetku leta planirali dopuste in si zagotovili prosta mesta. S tem bi dosegli, da bi bili počitniški domovi zasedeni skozi daljše obdobje in tako tudi bolje izkoriščeni.

Odbor za oddih in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Trbovlje si je v zadnjem času prizadeval, da bi rešil vrsto problemov, vendar v tem ni uspel v celoti, tako zaradi premajhnega razumevanja, pa tudi zaradi premajhnih sredstev za realizacijo načrtov. Ob razpravi o investiranju je komisija menila, da je nujno potrebno urediti bližnje, že zgrajene rekreacijske postojanke in se zavzeti za večje sodelovanje pri gradnji objektov za razvedrilo in počitek.

KJE JE MLADINA

Na Gorenjskem že od leta 1960 sem telesnokulturni delavci ugotavljajo, da v športna društva in klube ni več takega priliva mladih ljudi, kot je bilo to značilno še pred leti. Enostavno — nekateri resignirano ugotavljajo — ni več mladine blizu. Pred leti so vsaj v društva Partizan še prihajali, da so po končani vadbi gledali televizijski program, danes imajo televizijske aparate doma in jim tako tudi vadba ni kaj dosti mar.

Drugi spet iščejo vzrok za tako stanje drugod, češ: pogoji za delo so slabi. Ni vadiateljev, pri delu ni več tistega optimizma, ki je bil tako značilen za preteklo obdobje... Ni...

Rezultat vsega tega je stagnacija v številu članstva po društvih in klubih, iz leta v leto je manj nastopov, če pa so že, niso več tako množični, udeležuje se jih le peščica. Kot da bi ne bilo po društvih in klubih več tistega resnega dela? Tako ugotavljajo telesnokulturni delavci.

Pa ne bodimo črnogledi. Podobne ugotovitve bi lahko zasledili tudi na Dolenjskem (podobno tarnanje sem slišal pred dnevi), nekaj takega, pravijo, je tudi na Notranjskem...

Raje se vprašajmo: Kaj je takemu stanju vzrok?

Telesnokulturni delavci bodo v en mah rekli: Premašo je po društvih strokovnjakov. V občini Kranj, na primer, pride na enega strokovnjaka 37 aktivnih članov iz društva ali kluba, v občini Jesenice celo 63 članov, v občini Radovljica kar 68, v občini Škofja Loka 49, v Trzinu 60.

Kaj nam povedo te številke? Preprosto samo eno. Vadiateljev, strokovnjakov po društvih je mnogo premalo in še od naštetih jih najmanj polovica ne utegne opravljati svojega dela, ker so ti navadno prezaposleni s svojim delom, se pravi, da je število aktivnih članov v društvih in klubih, ki pridejo na enega strokovnjaka, v resnici mnogo večje. Po oceni enega izmed strokovnjakov; telesnokulturnega delavca: Na enega strokovnjaka, ki aktivno dela v društvu ali klubu (seveda honorarno, ker za stalno nastave društva in klubi nimajo denarja), pride najmanj (samo v kranjski občini) 100 aktivnih članov.

Če je tako v kranjski občini, kaj bi potlej lahko zapisali šele za občino Jesenice, Radovljico itd.

In rezultat vsega tega? Mladi ljudje, ki pridejo v društvo ali klub, so nemalokrat prepuščeni sami sebi. Nekaj časa v takih pogojih dela v društvu ali klubu se vztrajajo, a se tudi tega naveličajo in končno jih v društvo ali klub ni več. Zabave si poiščejo sami.

Zanimivo pa je nekaj. Medtem ko na Gorenjskem ugotavljajo, da v društvih in klubih ni strokovnjakov, lahko pa tudi vidimo, da so na Gorenjskem le redke občine, ki bi na srednji, višji ali visoki šoli za telesno kulturo, študentov študente. Samo občina Kranj ima nekaj študentov na omenjenih šolah, mnogo slabše je v ostalih gorenjskih področjih.

Tako, kot kaže, tudi v perspektivi ni upati na boljše čase.

Vzemimo primer občine Kranj. Pred leti so se odločili in zdaj vsako leto štendirajo nekaj študentov na šoli za telesno kulturo. Trenutno jih štendirajo pet. Malo, toda še vedno boljše kot nič, ali kot pravijo Kranjčani: v okviru možnosti napravimo tisto, kar nam prilike nudijo. Pa je res tako? Vprašajmo se: Kdo te študente po šolah usmerja? Jim je kdo povedal, na kaj naj se specializirajo? Utegne se celo zgoditi, da se bodo vsi študentje-stipendisti na šoli specializirali na eno in isto panogo, da se bodo vsi odločili za šolsko telesno vzgojo. Nočem reči, da potrebe po šolah ne obstajajo. Celó zelo velike so, toda še vedno manjše kot trenutno po društvih in klubih. Tako se utegne zgoditi, da bodo v občini, ki štendirajo, kljub temu da štendirajo, po društvih in klubih še naprej ostali brez strokovnjakov, brez vzgojiteljev.

Poznani pa so tudi že drugi primeri, da strokovnjaki, ki so ga dolga leta »težko« čakali (in obenem mislili, da bo z njegovim prihodom sftvar na mah izboljšana), potlej v praksi niso znali zaposliti... Pa kaj bi naštevali.

Oglejmo si raje to veritno reakcijo, ki bi jo lahko nadaljevali v nedogled. Po zvezah in občinah tarnajo, da nimajo strokovnjakov, telesnokulturnih delavcev, v društvih in klubih ponavljajo isto, mladina, ki prihaja v klube in društva, vsak dan to občuti.

Na šolah pa vzgajajo premalo novih strokovnjakov, in če jih že, zanje prepogosto ni posluha; zveze pripravljajo premalo seminarjev za nove vadiatelje in če jih že, ti tečajji niso najboljše obiskani...

Rešitev pa je tako na moč preprosta.

No, pa to ni edini problem, s katerim se srečujejo telesnokulturni delavci na Gorenjskem. Če bi imeli na voljo dovolj športnih objektov, potlej bi bilo tudi delo mnogo lažje, pravijo športni delavci. Ali, ko bi imeli v uporabi vsaj tiste športne objekte, ki že stojijo, so pa medtem postali skladišča, stanovanja... potlej bi bilo delo mnogo lažje in bi se stanje, kritično stanje z mladino, gotovo kmalu izboljšalo. Tako pa se mladini ne da drenjati po telovadnicah, ki pogosto niso higienične...

Toda na Gorenjskem so v zadnjih letih zgradili le en večji športni objekt, oziroma gradijo ga še, in to stadion, ki bo popolnoma izgotovljen šele v naslednjih letih (in to v Kranju, kjer razmere še niso tako kritične), v drugih gorenjskih občinah pa gre vse po starem, sicer vsako leto na bolj majavih tirnicah.

Nekaj številčk samo v orientacijo: cela Gorenjska ima nekaj več kot 210 športnih objektov, od tega jih je treba 37 takoj odšteti, ker so neuporabni.

Od te skupne številke je 32 telovadnic, 4 »stadioni«, vadišče, pod katerimi pojmujejo vsaj zasloni prostor za najmanjše športno udeleževanje, teh je 32, bazenov in kopalnišč je 20 (tu so mišljena tudi kopalnišča ob rekah), smučarskih skakalnic je 32...

Pa kaj bi naštevali? Kaj je 180 več ali manj odsluženih športnih objektov za nekaj sto tisoč ljudi? Malo je to, gotovo premalo, da bi na podlagi tega lahko razmahnili športno dejavnost na Gorenjskem, da bi v društva mladina prihajala sama in da bi v klubih tudi ostajala, se naprej razvijala.

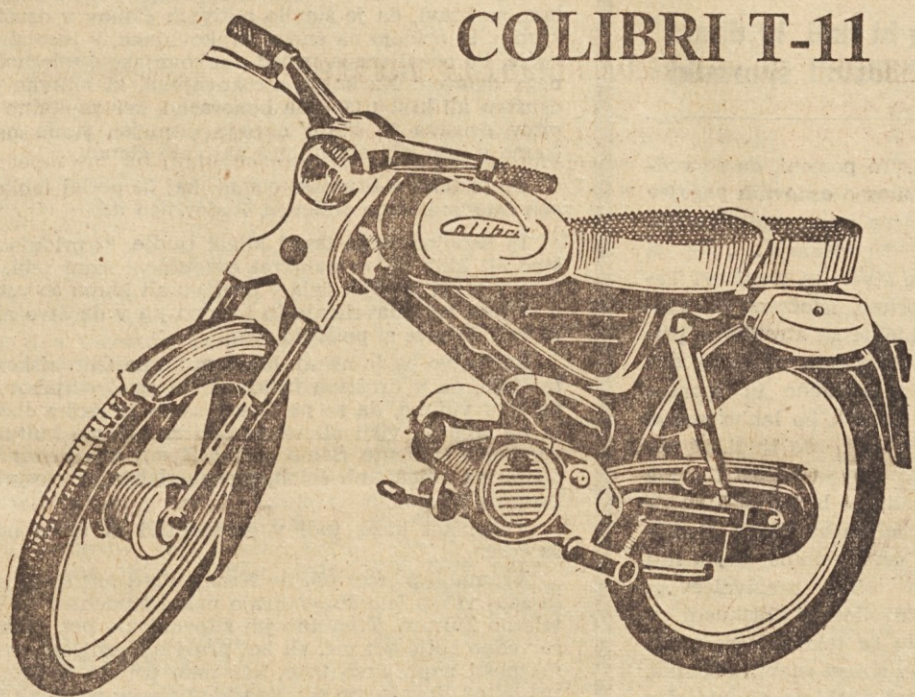
Nekaj bo treba spremeniti v tej deželi kranjski, kar zadeva vadiatelje oziroma športne strokovnjake po društvih in klubih in kar zadeva športne objekte.

J. G.

Izdelek
kombinata
»SVIT«
Kamnik

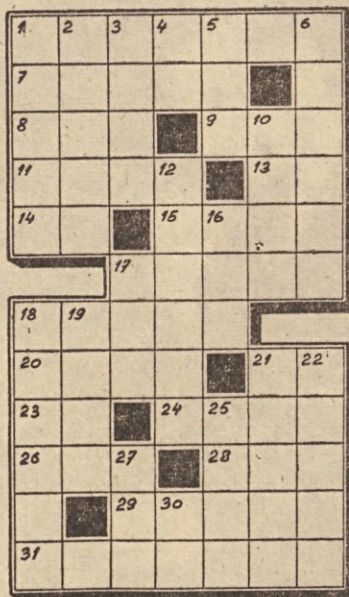

COLIBRI T-11

Tovarna Tomos vam je pripravila nove serije svojih popularnih Colibrijev. Ob novih, ugodnejših kreditnih pogojih, ki jih letos nudijo komunalne banke, lahko tudi vi postanete lastnik Colibrija. Izkoristite torej ugodno priložnost! Vsa pojasnila glede nakupa lahko dobite v Tomosovih lastnih prodajalnah in pri vseh Tomosovih trgovskih zastopnikih.

TOVARNA MOTORNH VOZIL TOMOS - KOPER

ZA RAZVEDRILLO

Križanka

Vodoravno: 1. egiptovski vojak (iz turškega sužnja), 7. mesto na Japonskem, 8. kratica znane škofjeloške tovarne, 9. trenje, 11. moštvo, ekipa, 13. začetnici prvega predsednika slovenske vlade, 14. površinska mera, 15. reka, ki teče skozi Firence, 17. negativno nabit del atoma, 18. trojanski junak, 20. vrsta mamila, 21. okrajšava za tega meseca, 23. povratni osebni zaimek, 24. koralni greben, 26. del sobe, 28. rimska boginja jeze, 29. nekdanja rimska provinca, 31. nauk, na katerem sloni praktično izvajanje.

Navpično: 1. gradbeni material, 2. igralec, 3. domače moško ime, 4. latinski veznik, 5. razcvetje, 6. geološka doba, 10. del stanovanja, 12. besnost, strast, 16. vrsta divje zveri, 17. površinska mera (množ.), 18. pas, red, vrsta, 19. klic, poziv, 21. kemični element, 22. luža, stoječa voda, 25. del železniške proge (množ.), 27. češka pritrilnica, 30. oranje.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kaskada, 7. okapi, n. 8. ras, 9. rog, 11. Anit, 13. si, 14. N(ikola) T(esla), 15. klin, 17. Maira, 18. Ozalj, 20. mate, 21. da, 23. lt. 24. cian, 26. Eol, 28, svi, 29. estet, 31. apoteka.

— Kaj pa je z njim, ali ga boli zob?
— Kje pa, iz treh podjetij je zletel, ker ni znal držati jezika za zobmi!

— Zenka, začeli smo z 42-urnim delovnim tednom...
— Čudovito, zdaj boš lahko veliko več delal honorarno!

Prodajni servis

LJUBLJANA — MARIBOR

Zima je že tu. Pohitite v Modno hišo in si oglejte bogato zalogo tekstila in konfekcije!

— Tole naše socialno zavarovanje je pa res odlično, spet nisem prišel pri zobozdravniku na vrsto!

Hans Hellmut Kirst: TOVARIŠI

96

»Kaj hočem?« Schulz je priprl oči. »Svojega svaka? Kdo naj bi postal moj svak?«

»Jaz,« je odvrnil Klaus.

»Vi? Pazite se in ne zganjajte cenenih šal.«

»Karl!« Eva se je previdno dotaknila bratove roke. »Klaus misli resno, kar govori.«

»Res?« je nejeverno vprašal Schulz.

»Jasno!« Klaus je vstal in se pogumno za kak korak približal Schulzu. »Eva in jaz se bova poročila. Sklenjeno je. In če bi smatrali za potrebno, da vas po vseh pravih poprosim za roko vase sestre... Prosim lepo, pripravljen sem celo na tako žrtev.«

Praden je Schulz vse prebavil, je rabil precej časa. Upal je, da se bo nekoč zgodilo tako, potem pa je to misel zavrgel kot neizpolnjen sen. Končno je pričel s hripavim glasom: »Da se dobro razumemo,

mladi mož: če moja sestra pričakuje otroka, še zdaleč ni treba, da bi jo na vsak način poročili. Razumeli? Otrok je ena stvar — in ljubezen druga — in zakon je spet nekaj povsem tretjega.«

»Že mogoče.« Klaus je ostal hladnokrvn. »Pri naju pa se je ravno zbralo vse troje skupaj.«

»Če je tako...« Schulz je svečano vstal. »Potem sem zadnji, ki bi nasprotoval.« Stopil je korak in potem še enega proti Klausu.

S silovito kretnjo je močno udaril svojega bodočega svaka po ramenih. V njegovih očeh se je nevarno lesketala vlaga. Potem je zgrabil sestro, si jo pritegnil na prsi in njegove dlani so dobile funkcijo vrtalnega svedra. Sopihal je z glasom, polnim zadovoljstva.

»Vidva, pasja otroka!« je nato rekel osorno. »Spraviti mene tako iz ravnotež-

ja, moj blagoslov pa imata. Presneto — kje je kava?«

Eva je s smehom odhitela.

»In kaj bo rekel tvoj oče? Že ve za vajino srečo?«

»Se pre zgodaj bo zvedel.« Klaus je bil videti čisto brezskrben. »In kaj bo rekel, si lahko predstavljam. Pa mi je prilično figo mar!«

»Kljub temu — tvoj oče je.«

»Zdaj bom gotovo tudi sam kmalu oče,« je rekel Klaus z velikim zadovoljstvom. »In to se mi zdi najvažnejše. In svoje predstave imam, kakšen naj bo oče. Dvomim, če se moj lastni oče na očetovstvo kaj razume. Skoraj bi dejal: od nje sem se naučil, kakšen oče ne sme biti.«

»Torej bodo težave,« je ugotovil Schulz.

»Težav na pretek! Eno mi je čisto jasno: zaslužiti moram denar! Samo od zraka in ljubezni se ne da živeti.«

»In kaj je s tvojim študijem?«

»Nimam niti najmanjše želje, da bi postal jurist. To ni poklic zame. Ne verujem vanj... že meseci in mesece. Dvomim, če je kje vsaj kaka deloma pametna pravica.«

»Previsoko zame,« je odkrito priznal Schulz. »Vedno sem samo mislil: juristi gotovo morajo biti taki!«

»No, ja... pa tudi bencinske črpalke morajo biti! In želim si delo, ki bo preprosto, pregledno in koristno. Zato pravo rade volje obesim na klin in pričnem v prihodnje natakati bencin. Mi boš pri tem pomagal?«

»Moj ljubi mladenič...« Schulz je težko dihaval in moral je sesti. »Že vidim: komplicirano bo. Toda, presneto, prestali bomo. Ne glede na to, kaj vse se bo razbilo!«

Malo pred odhodom v Frankfurt je Tantau še enkrat poiskal Michaela Meinersa v Kolodvorskem hotelu. Bilo je še

Tovariši

97

zgodaj zjutraj Meiners, le površno npravljen, je neobrit sedel na postelji. Podočnjaki pod njegovimi očmi so bili še globlji kot sicer, barva obraza še bolj blede. Komaj da je kaj spal.

Seveda sta zopet govorila o dogodkih 20. aprila 1945. In o Meinersovih nekdanjih tovariših.

»Kar se je pač takrat zgodilo,« je rekel Tantau, »je vaših šest tovarišev toliko kot pozabilo, tako pozabilo, kot bi se nikoli ne zgodilo. Naenkrat ste prišli, zmotili njihov mir in jih prisilili k razmišljanju. Možje, katerih velika večina je lepo zaljubljena sama vase.« Tantau je pomenljivo pomolčal. »Naredili ste jih negotove in spravili v strah. Kajti trdili ste, da so na grozoten način nekaj zakrivil. To ni nenevarno izzivanje. In tako ste, Meiners, postali grožnja. Skorajda grožnja življenja in smrti. Meiners, odpotuj!«

»In kaj boste vi?«

»Jaz?« Tantau je zasanjano pogledal proti oknu. »Igral bom igro, dragi Meiners, s katero nimate vi, ne da bi se ob njej opekli, kaj prida početi. Jaz bom te dobre tovariše še malo vznemirjal. Vedno z upanjem, da najde morebiti ta ali oni le še svojo vest. To bo namreč lahko očarljiv postopek. In kaj naj storim... Ravno take stvari me veselijo.«

Meiners je mrliško prebledel. Njegove oči so izdajale grozo in strah. »Več veste, kot poveste,« je zašepetal. »Toda, kaj že veste — JAZ vam nisem povedal.«

»Dragi, mladi prijatelj! Pred petnajstimi leti so vas skušali odstraniti. Koga še danes to vznemirja? Lahko, da gre za surovost neke skupine ljudi, pravno pa se tej skupini ne da več soditi.«